PARALELISMU

între

DIALECTELE ROMANU ,SI ITALIANU.

Sau

FORMA ORI GRAMATICA

Aquestoru doê dialecte.

DE I. ELIADE.

10287

BUCARESCI.
In Tipografia lui I. Eliade.
1841.

PARALELISMU.

ÎNTRE LIMБA RUMЪNЪ ШI ITALIANЪ.

In Nȣmerȣʌ 53 aʌ Kȣrierȣʌȣĭ Rȣmъnesk din anȣʌ 1839 s'a въzȣt ȣn diaʌor între ȣn Rȣmъn ши Italian amъndoĭ sъteniĭ, amъndoĭ фiĭ aĭ natȣreĭ ши фъrъ aʌte kȣnoщinцe de kъt aʌe oбџetelor de ъntъia treбȣinцъ. Aчeste doъ ʌimбĭ saȣ̆ maĭ бine diaʌekte sȣnt ȣna, ши n'aȣ̆ aʌtъ deoseбire de kъt aчeca чe a пȣtȣt фaчe kȣʌtȣra în чea itaʌianъ prin aȣtoriĭ sъĭ, ши prin drȣmȣʌ чe aȣ̆ ʌȣat eĭ în kȣʌtȣra ʌimбiĭ пoпorȣʌȣĭ itaʌian. Фireщe kъ Rȣmъniĭ aȣ̆ venit în Daчia kȣ ʌimбa пoпorȣʌȣĭ itaʌian, ши deoseбirea пronȣnцieĭ чe se vede în deoseбiteʌe пrovinцiĭ aʌe Romъnieĭ saȣ̆ Daчieĭ пȣ

este алta de kъt kъ колоniiле Romane în Dачia n'aȣ фost din ȣna шi aчeeaшĭ провinцie a Italieĭ. Кȣ mȣлt maĭ апроа-пе am фost noĭ Мȣntenii de Молdaвĭ, (kȣ kaрe tot d'aȣna am фost în dese komȣnikaцiĭ,) de kъt Romъnii din Мачe-donia, шi kȣ toate aчestea вedem în aчeste doъ noroade maĭ aчелашĭ diaлekt saȣ пронȣнцie asȣпра лȣĭ б, в, m, п, ф, în г, γ, k, gn, x. Nȣ поate nimenĭ skoate de aчi de kъt kъ noroadeле italiene statorniчite în Молdaвia шi Мачedonia, aȣ фost saȣ din aчeeaшĭ провinцie a Italieĭ saȣ din про-вinцiĭ oare-kaрe че ворвia aчелашĭ diaлekt.

Rȣmъnii din Мачedonia kȣ Rȣmъnii de dinkoaчĭ de Dȣ-нъре фoarte пȣцinъ релaцie aȣ авȣt între sine, întъmплъ-riле лор aȣ фost aлтeле kȣ але noastre: пе лimва noastrъ a пъпъdit'o чea sлaвъ, шi ȣngȣreaskъ пе a лор чea гречeaskъ, шi tȣрчeaskъ, noĭ am priimit лiteriле sлaве; eĭ челе гречeшĭ; ш а л: Кȣ toate aчestea вedem kъ amъndoъ пърцiле, din tatъ în фiiȣ aȣ пъstrat aчелашĭ mexanism aл лimвeĭ; de ȣnde se ве-de kъ toцĭ kȣ aчелашĭ mexanism aȣ вenit din Italia, kъ o asemenea лimвъ ворвia пе atȣnчĭ tot norodȣл Italieĭ (în kъt пentrȣ чeea че se atinцe de skeлetȣл лimвeĭ) шi deosewirea лimвeĭ noastre de чea de atȣnчĭ a Italieĭ, nȣ este aлta de kъt чeea че aȣ пȣtȣt addȣчe niцe префaчerĭ de doъ miĭ de anĭ апроапе; ш deosewirea лimвiĭ noastre de чea Italianъ лitera-rъ din zioa de astъzĭ nȣ este aлta, de kъt kъ a noastrъ a remas în starea чea d'ntъiȣ пе kъt a пȣtȣt sъ o цie ȣn norod привe-nit de soartъ шi întъmплърĭ, шi чea italianъ isвitъ пънъ ла o вreme de mȣлтeле пъвълirĭ a ле варвariлор, a înчепȣt de atъtea веakȣrĭ înkoaчĭ a se kȣлtiвa prin aȣtorii шi поeцiĭ sъĭ. Ачeшĭ skriitorĭ ȣnȣл 'ia dat провinцiaлismeле saле, aлtȣл, лatinismeле пъstrate în diaлektȣл sъȣ, шi toцĭ în-преȣnъ s'aȣ siлit a o фaче aчeea че este în zioa de astъzĭ,

лimба Поezieĭ, лимба Мȣziчiĭ, лimба Tasiлор Metastazii-лор, ш ч л.

De не вom sȣi пънъ ла Dante, вedem мȣлцime de ziчerĭ în лimба sa, saȣ a вoakȣлȣĭ sъȣ, întokmaĭ рȣмъneщĭ, прekȣm LOCO, FOCO, OMO, шчл. în лok de LUOGO, FUOCO, UOMO din zioa de astъzĭ. De se ва primбла чine ва în Iталia ва aȣzi мȣлцime de noroade пронȣнцънd kȣrat рȣмъneщe toate ziчeriле че aȣ în sine пе u, пе kare aȣtoriĭ Iталianĭ, ka sъ'шĭ апропie лimба de чea kлasikъ a Iталieĭ, 'л aȣ skimбat în o, спре пiлdъ ziчeriле: NOME, FRONTE, MONTE, PONTE, MORIRE, sȣnt noroade în Iталia че ле прононцъ ka noĭ NUME, FRUNTE, MUNTE, PUNTE, MURIRE (вezĭ шi Diksionarȣл Iталian). Пронȣнцia лȣĭ u, este фoarte вeke, шi nȣ o пȣtem sokoti ka o префачere a întъmплърiлор че aȣ trekȣt preste Romъnia 1.

De не вom sȣi în aniĭ чeĭ maĭ депъртацĭ, вedem лimба францезъ saȣ галikъ kъ шi în konstrȣkцie шi în ortografie шi în пронȣнцia лiteriлор e maĭ апропiatъ de чea iталianъ; вedem: TESTE, NOSTRE шчл. în лok de TÊTE NOTRE din zioa de astъzĭ. Галiĭ dar n'aȣ ȣrmat алta de kът sъ'шĭ фakъ o лim-

1 Însȣшĭ în лimба лaцiȣлȣĭ вedem adesea префъkъndȣ-se o, în u; adikъ вedem kъ чeea че norodȣл фъчea în de обще, лiteraцiĭ Iталieĭ вekĭ o фъчea în parte, ka sъ фȣгъ de monotonie. Ачeastъ skimбare a лȣĭ o, în u, шi viче-versa, o вedem шi maĭ вeke ла гречĭ: Ioniĭ ziчea μȣνος νȣσος în лok de μόνος νόσος шi алteле. Se щie kъ Troienii, era ȣn amestek de гречĭ dorĭ, шi Iталia de amiaza zi se ziчea Гречia mare, ȣnde лъkȣia noroade Ione. Аша dar Troieniĭ kȣ Eneas aȣ вenit în Iталia kȣ лimба лор kare s'a фъkȣt ȣna kȣ лimба лokȣлȣĭ, че фъчea пе o, u, шi попорȣл iталian пънъ în zioa de astъzĭ dinпреȣнъ kȣ Iталianiĭ saȣ Romaniĭ din Daчia (noĭ) пъstrъm пронȣнцia вeke a moшiлор noщri че лор maĭ вekĭ, пе kare лiteraцiĭ Лaцiȣлȣĭ шi aĭ Iталieĭ moderne aȣ префъkȣto poate пentrȣ eȣфonia saȣ ka sъ фakъ o лimбъ atikъ a Iталieĭ.

въ dȣпе a domnitoareлор лор Romanĭ, kare se веde kъ se пронȣнца Фіреще în deoseвite kinȣрĭ dȣпе deoseвiteле провінцiĭ. Че diaлekt aȣ imitat Галiĭ? spre чіне se ва Фі okȣпat despre ачеasta; noĭ însъ веdem kъ printr'ȣn întъmpin не înвoim kȣ dъnшiĭ asȣpra пронȣнціацiеĭ лȣĭ u, j, шi o. În mȣлte лokȣrĭ noĭ пе *a* лatin îл пронȣнцъm ai, прекȣm ANTE, AINTE, FAMA, FAIMA, PANE, PAINE, CANE, CAINE, ШЧЛ: în mȣлte лokȣrĭ iaръ Галiĭ îл пронȣнцъ asemenea ai: прекȣm, AMARE, AIMER, CLARUS, CLAIR, PARIS, PAIR, ШЧЛ:

Пе j, пе kare Italieniĭ, Moлdoвiĭ шi Romъniĭ din Mачеdonia 'лаȣ transformat saȣ îл пронȣнцъ ka ge, (ц) Францеziĭ шi noĭ Mȣnteniĭ, Unгȣreniĭ шi toate kърціле віserічещĭ îл пронȣнцъm tot într'ȣn kip, ka пе џ чел sлaв.

Пе *o* лatin, Францеziĭ шi noĭ maĭ des îл пронȣнцъm ka u, morire, murire, mourir, potere, putere, pouvoir, volere, vouloir ШЧЛ: Аша dar se веde kъ daka sȣnt попоade în Italia че пронȣнцъ пе o ka u; daka Галiĭ îл пронȣнцъ în mȣлte лokȣrĭ asфел; daka noĭ Romъniĭ îл пронȣнцъm asфел; фiinца лȣĭ нȣ este ȣn eфekt ал întъmплърiлор Dачiеĭ, чі 'шĭ are înчепȣтȣл însȣшĭ din sînȣл Italiеĭ, шi поate însȣшĭ maĭ депarte, dȣпе kȣm s'a arъtat în nota de sȣs. Ші iar daka îл веdem astъzĭ în kърціле aȣtoriлор Italienĭ, este kъ eĭ aȣ врȣt sъ 'шĭ aпropie лimвa de diaлektȣл чел kȣлtiвat ал Лаціȣлȣĭ векiȣ; este întokmaĭ dȣпе kȣm aȣ черkat sъ'л ваце în лimвa noastrъ ръпosaцiĭ Iorгoвічĭ, Maior шi аллцiĭ, kari kȣnoskȣserъ Фoarte віне drȣmȣл че aȣ Фost лȣat aȣtorii Italienĭ.

Sȣвstantiвiĭ iar чеĭ rȣmъneщĭ kъ Фak în nȣminatiв ka în aвлatiвȣл лatin, ачеasta нȣ este o префачеre a вremiĭ; kъ zічеm noĭ: JOE, VINERI, BONITATE, în лok de JUPITER, VENUS, BONITAS, ачеasta mi se паre kъ este maĭ векiȣ de kъt

diaлektɤʌ Laцiɤʌɤĭ, aĭ kъria aɤtori n'aɤ̆ фъkɤt aʌta de kъt sъ s' ia dɤпe ʌimвa kɤʌtiвatъ a Гречieĭ пe kare aɤ̆ tradɤs'o ad litteram, dъnd materieĭ itaʌiene формъ гречeaskъ ʌiterarъ. De ɤide oare вine aчest întъmпiв, ka ʌimвa гречeaskъ пoпɤʌarъ sъ фakъ nominatiвeʌe пeritosiʌaвiʌor în tokmaĭ ka akɤzatiвɤʌ пʌɤrar, чe are o asemъnare kɤ џenetiвɤʌ, чe are o asemъnare kɤ aвʌatiвɤʌ? Toatъ Гречia de miĭ de anĭ пronɤnцъ, ὁ πίνακας, ὁ ἄρχοντας, ὁ κόρακας шчʌ: în ʌok de ὁ πίναξ, ὁ ἄρχων ὁ κόραξ; шi iar toatъ Гречia пronɤnцъ αἱ μέσαις, αἱ θεαῖς, αἱ δόξαις, în ʌok de αἱ μῦσαι, αἱ θεαί αἱ δόξαι, saɤ̆ maĭ вine în toatъ Гречia, asфeʌ aɤ̆ kɤʌtiвat aɤtorii ʌimвa пoпorɤʌɤĭ, skɤrtъnd nɤminatiвɤʌ, sɤв kare se înфъцiшazъ Omɤʌɤĭ toate oвжeteʌe, шi ʌɤnџind чeʌe ʌaʌte kaze ka sъ arate întъmпʌъriʌe saɤ̆ kɤ adeвъrat kazeʌe чe se пot întъmпʌa фiinцeʌor, ʌъsъnd rъdъчina ziчeriĭ ka reпrezentaцie saɤ̆ ikoanъ a ideeĭ, шi terminaцia ka întъmпʌare чe пoate aвea. Asфeʌ фaчe Loџika kъnd ia în чerчetare orĭ чe ʌɤkrɤ, asфeʌ фaчe arta kъnd ia în mъnъ materia, asфeʌ aɤ̆ фъkɤt aɤtorii kъnd aɤ̆ ʌɤat a kɤʌtiвa o ʌimвъ: aɤ̆ пɤs toate eʌementeʌe eĭ ʌa ʌokɤʌ ʌor, aɤ̆ skɤrtat, aɤ̆ adъorat, aɤ̆ îndɤʌчit, aɤ̆ asпrit, шi пentrɤ фie чe'шĭ aɤ̆ dat kɤвîntɤʌ, s'aɤ̆ sɤпɤs întreцiĭ шi sъnъtoaseĭ жɤdikъцĭ. A ziчe dar nɤminatiвɤʌ ka aвʌatiвɤʌ konвenцionaʌ nɤ este iarъ o пreфaчere a întъmпʌъriʌor Daчieĭ, чi o tradiцie din tatъ în фiɤ̆ фoarte вeke, înkъt пoate чine вa ziчe kъ: BONITAS este фormat din BONITA-TE, ʌɤъndɤse rъdъчina BONITA, ka sъ însemneze ideea, шi desпъrцindɤse terminaцia TE, ka sъ arate kazɤʌ. Nominatiвɤʌ, nɤmaĭ ka reʌatiв kъtre чeʌe ʌaʌte kazɤrĭ, se пoate nɤmi kaz, kъчĭ în фirea ʌɤĭ nɤ e kazɤ̆, e ikoana ideeĭ, kɤm se înфъцiшazъ ea ъntъeaшĭ datъ, шi de aчi înainte înчeпe a kъdea în deoseвite reʌaцii шi întъmпʌъrĭ. Aшa

dar skriitorii лatinĭ, ka sъ фakъ o лimбъ regȣлatъ kare sъ поate merџe de mъпъ kȣ лimбa Гречiлor kȣлtiвatъ, п'aȣ фъkȣt aлta de kъt aȣ tras ръdъчina din ziчeriлe sȣбstantiвe aлe поrodȣлȣĭ, шi o aȣ пȣmit шi întreбȣinцat de пȣminatiв, ka singȣrъ în stare kȣ kare sъ пȣtem пȣmi saȣ a înфъцiшa o idee oare-kare лa чea d'ъntъiȣ a eĭ isвire în simцiriлe omȣлȣĭ; ka singȣrъ шi adeвъratъ nominatiвъ. Че пedikъ oare ar addȣчe înцeлesȣлȣĭ kъnd, вiindȣ-лe în kaп skriitoriлor romъnĭ din zioa de astъzĭ sъ se ia dȣпe лimбiлe вekĭ шi sъ 'шĭ фakъ kazȣrĭ, ar traџe ръdъчina, BONITA, din BONITATE, шi ar ziчe: aчeasta este o вonita însemnatъ, eфekt aл вonitъцiĭ, вonitъцiĭ, пe вonita, deлa вonitate? dar aлte вeakȣrĭ, aлte гȣstȣrĭ пe вremea kȣлtiвъriĭ лimбiĭ лatine, aлte вeakȣrĭ aлte гȣstȣrĭ în ziлeлe noastre.

Вrъnd a вorвi desпre materia шi фorma лimбeĭ romъne шi itaлiene, шi arъtъnd пe amъndoъ, n'aвem a фaчe de kъt ȣn вokaбȣлar de ziчerĭ, шi o пreskȣrtare de гramatika aчestor doъ лimбĭ.

Aчeastъ лȣkrare de o datъ kȣ sine вa arъta фie-kъrȣia o idee лъmȣritъ desпre фirea шi фiinцa Romъnȣлȣĭ, kare, лȣkrȣriлe natȣreĭ, лȣkrȣriлe aл kъror фeл nȣ пere kȣ вeakȣriлe, eл deлa înчeпȣt лe a пȣmit asфeл kȣm лe a aȣzit deлa чeĭ d'ъntъiȣ пъrinцĭ aĭ sъĭ kari aȣ deskълikat în Daчia. Вokaбȣлarȣл, aчesta вa trakta desпre Om, desпre treбȣinцeлe лȣĭ, desпre natȣrъ шi eлemente, шi arъtъnd kъ Romъnȣл вorвeшe aчeaшĭ лimбъ kȣ itaлianȣл în лȣkrȣriлe чe niчĭ ȣnȣл niчĭ aлtȣл n'aȣ пerdȣt din вedere, вa da o пriчinъ a se пȣtea aфлa istoria фie-kъria ziчerĭ strъine, a kъria oriџinъ nȣ se aфлъ în лimбa пoпorȣлȣĭ roman. Reлiџia Romъnȣлȣĭ din zioa de astъzĭ nȣ este aчeea kȣ a Romъnȣлȣĭ din timпiĭ лȣĭ Чiчero шi Вirџiлie; arteлe aȣ de-

къzȣt, meщeшȣгȣriле ле-а пердȣt шi а î въцат алтеле de ла алte нацiĭ; î nomenклатȣра ачestor овжete, Romъпȣл din zioa de astъzĭ are алte ворве, întreвȣinцeazъ алte пȣme.

Iar în кът пentrȣ фorma saȣ гръmatika лimвiĭ рȣmъnilor de dinкoaчĭ de Dȣпъре, въzъnd къ este maĭ tot ачееа кȣ а челор din Maчedonia, кȣnoskъnd вогъцiа формелор спре ada deoseвite пȣanцe ideiлор, шi пъstrarea ȣпор partikȣле шi terminaцiĭ, ръmъшiцe а ȣпеĭ лimве sintetiче стръпse шi нервoase; вom вedea къ sinгȣръ лimва romъneaskъ din toate лimвiле sȣrorĭ de фamiлia лatinъ а пъstrat maĭ mȣлt xarakterȣл ȣпеĭ лimвĭ кȣлtiвate oare кънd че 'шĭ авȣt kazȣriле saле. Шi кънd Itaлiana Фranцeza Spaniола ar фi авȣt soarta Romъneĭ de a ръmъnea nekȣлtiвate пънъ astъzĭ, din toate atȣnчĭ Romъna ar фi фost чea maĭ mare шi maĭ вогатъ. Кȣ toate къ шi astъzĭ, sȣroriле saле o întrek în xaĭne iar пȣ în трȣп. Sinгȣръ лimва romъnъ пъstreazъ шi тъria, шi simплitatea, шi eгaлitatea, шi лiвertatea, шi enerцia лimвeĭ лatine. Romъniĭ sinгȣrĭ maĭ ворвesk шi вор ворвi кȣ тȣ, шi în пȣmър sinгȣлar кътre a doa пersoanъ; eĭ sinгȣrĭ aȣ пъstrat din лatina deoseвirea лȣĭ ал съȣ шi ал лȣĭ, ал eĭ; eĭ maĭ aȣ ръmъшiцъ de kazȣrĭ ла пronȣme шi ла sȣвstantiвiĭ шi adжektiвiĭ фemeeщĭ; eĭ sinгȣrĭ aȣ o лimвъ, dȣпъ кȣm am zis шi алтъ datъ, съ пoatъ ziче: omenime шi omenire, dȣmnezeime шi dȣmnezeire, reкȣnoщinцъ шi reкȣnoaщere, zȣгръвie, zȣгръвeaлъ, zȣгraвitate, zȣгръвime; noвiлitate шi noвiлime, жȣnie, жȣneцe шi жȣnime, шчл: фie чine кȣnoaщe deoseвirea ачestor terminaцiĭ ka чeфeл de пȣanцe пot eлe съ dea ideiлor, шi кът sȣnt съraчe de dъnseлe чeлe лaлte sȣrorĭ, sinгȣrĭ Romъniĭ пot шi 'шĭ aȣ лeцiȣit ka ла tot infinitiвȣл съ пoatъ пȣпe artikoл шi

sъ 'л фakъ sѹвstantiв. Toate înпreѹnъ aчeste însѹшiri нѹ ле are лimвa франџezъ, itaлianъ шi sпanioлъ. Aчestea фak skeлetѹл лimвii; шi skeлetѹл лimвii noastre e mare, e kлa-sik. Deaĭ eĭ вeakѹriлe, Danџĭ, Tasĭ, Metastaziĭ, Aлфieri, шi вoр вedea вeakѹriлe чe вoр фaчe dintр'ънsa. Skoaцъ чineвa din фpanџezъ itaлianъ шi spanioлъ, termenii щiin-цeлoр шi arteлoр чe aѹ лѹat din лimвa гreчeaskъ, skoaцъ шi вoрвeлe чe aѹ лѹat deлa aлte џente, шi вa вedea de нoт sъ рътъe kѹ kaпitaлѹл шi destoĭniчia чe are лimвa нoпo-рѹлѹĭ romън.

§ §

În пaртea aчeasta вom вoрвi desпре materia лimвeĭ ro-mъne шi itaлiene; шi фiind kъ este tot aчeea dѹпe kѹm se вa вedea, ka sъ фim konsekѹenцĭ, вom înфъцiшa шi пe чea romъneaskъ пrin însѹшĭ materia eĭ, adikъ вom arъta вoр-вeлe рѹmъneщĭ пrin лiteriлe tot чeлe romъneщĭ вekĭ aлe strъmoшiлoр noщri.

Sпre a пregъti лa aчeasta пe чititorii noщri, вom a-rъta aлфaвetѹл рѹmъnesk korъsпѹnzъtor kѹ чeл sлaв din zioa de astъzĭ kѹ kare se sлѹжesk romънii de oвщe.

а	в	в	г	д	є	ж	ѕ	і	к	л	м	н	о	п	р	с
a	b	v	g	d	e	j	(ḑ,z)	i	(c,к)	l	m	n	o	p	r	s

т	ф	х	ъ	ꙟ	ч	ш	щ	ц	џ
t	f	ch	(â,ê,ò)	î	c	ş	sc	(ţ,ç)	ge

â ê ŏ, ши ò, se чiteще ka ъ; î ka ж, ô ka oa, ḑ ka z, ç, ţ ka ц, ş ka ш.

c, înainte de a, â, ê, î, o, u, ши de konsoane, se чiteще ka (k) înainte de e, i, se чiteще ka (че): capu, cântare fâcêndu cotu, curênd, faci, face; kaпȣ, kъntare, фakъndȣ, kotȣ, kȣrъndȣ, фачĭ, фаче.

g, înainte de a, â, ê, î, o, u, ши de konsoane, se чiteще ka (г), înainte de e, i, ka (џ) kȣm: gaurâ, gâinâ, spârgêndu, gîde, gondolâ, legu, lege, legĭ; гаȣrъ, гъinъ, sпъrгъndȣ, rîde rondолъ, легȣ, леџе, леџĭ.

Însemnare, c ши g kъnd înainte de e, ши i, se чiteще ka г. atȣnчĭ ia ȣn (h) kȣm: chelu, chiaru, ghemu, ghimpe, ghiaçâ; keлȣ, kiarȣ, remȣ, rimпe, riaцъ.

sc, înainte a, â, e, î, o, u, ши de konsone, se чiteще ka: sk, înainte de e, ши i, kа (щ) kȣm: scarâ, scâpare, scîrbâ, scopŭ, scutire, nasce, scie; skarъ, skъпare, skîrвъ, skoпȣ, skȣtire, naще, щie.

Însemnare: sc, kъnd înainte de e ши i se чiteще ka sk, atȣnчĭ ia ȣn (h) schelâ, schinteie, skeлъ, skinteie.

MODIFICATII

În materia saȣ ворвеле romъneщĭ se вor лȣa în въгаre de seamъ skimвъrilе saȣ modifikaцiiлe ȣrmъtoare:

Nȣmeле, верврĭ ши пartiцiпеле kare în italieneще se sфîrшesk în o, în romъneще se sфîrшъsk în u, пrekȣm: locu, focu, bunu, rogu, câhtându; loco, foco, bono, rogo, cantando.

Însemnare: La верві ши пartiцiпe, italienĭ aȣ пъstrat maĭ вine пronȣнцia веke a diaлektȣлȣĭ лatin; лa nȣme însъ, dȣпe regȣлa de a лeпъda пe (s) deлa вървъteщĭ ши

пе (m) deлa пеȣtре, пъstръm noĭ maĭ вine пронȣнцiа, terminîndȣле în u, спре пiлдъ locus, digitus, albus, фъръ (s) ремън: locu, digitu, albu; шi focum, sinum, collegium, фъръ (m) ремън focu, sinu, collegiu шчл.

o, лa miȥлokȣл ziчерiлор, kънd este skȣрt în лimвa itaлiанъ noĭ îл пъstръm, dȣпе kȣm am zis ka шi aлte noроade aлe itaлieĭ ka u, kȣm: nume, putere, шчл: kънd însъ în itaлieнеще este лȣнг, noĭ пȣtem съ o цim maĭ вine шi de kът însȣшĭ itaлiанȣл, kъчĭ îл пронȣнцъm ka oa, saȣ ô; kȣm: morte, sorte, forte, noĭ лe ziчem moarte, soarte, foarte, sau môrte, sôrte, fôrte.

Ѫnsemnare. Este вредnik de въгat de seamъ, kъ itaлiеnii нȣ întreвȣinцеazъ ka шi noĭ лa skris akчente; în diksionare însъ, ka съ arate просоdia se слȣȥъsk kȣ akчентȣл askȣцit (´) пентрȣ апъsare шi kȣ akчентȣл нȣmit чirkonфлes (^) пентрȣ апъsare прелȣнцitъ. Баце чine ва вoi de seamъ kъ orĭ ȣnde în diksionareлe itaлiene (o) se aratъ drent лȣнг kȣ чirkonфлes, noĭ romъniĭ претȣtindeniĭ îл пронȣнцъm oa. Aчeastъ въгare de seamъ съ o фakъ чineва însȣшĭ în лimвa romънъ: orĭ ȣnde o, se aфлъ într'o оворвъ oksitonъ, daka ziчerea se лȣнцеще kȣ o siлaвъ, шi o, пъstreazъ asȣпръшĭ апъsarea, atȣчĭ se фaчe oa, iar daka перde апъsarea se фaчe u, kȣm: sворȣ, sвoаръ, sвȣrat; morȣ, moare, mȣritȣ, шi iar вiче вerса: moaлe moĭ, moаръ morì; molle шi mola, în diksionareлe itaлiene se вede môlle, môla.

d, itaлiаn saȣ лatin, noĭ îл пронȣнцъm ka z, saȣ ḑ; kȣm ḑicu ḑeu, dico deus; пе l ȣne orĭ îл skimвъm în r, шi aлte orĭ îл immȣiemȣ în i, kȣm sale sare, sole sôre, lepre iepure,

voglie voie (1). — De mȣлte orĭ noĭ înmȣiem în i, шi пe n; însȣшĭ între noĭ; пrekȣm în лok de puna чeл moлdaв шi transiлвan, noĭ ziчem пȣiȣ̆; asemenea шi toate нȣmeлe mъritoare itaлiane terminate în ONE noĭ лe фaчem în oiu kȣm: stigone strigoiu, nasone nâsoiu шчл:

e, лatin saȣ̆ itaлian adesea se skimвъ în romъneщe în i saȣ̆ î cum: gengia, veneno, tenerezza, mente, dente, vento: gingie veninu, tinereçe, minte, dinte, vîntu, шi viчe вersa: digito, ginocchio, gemito; degitu, genuche, gemetu.

qu шi c, itaлian шi лatin noĭ лe skimвъm adesea în p, пrekȣm quatru patru, aqua apâ, quaressime pâresimi; pectus peptu; — pt, itaлianiĭ îл фak tt: lapte latte, peptu petto, côpte cotte; пe mn, îл фak nn: somnu sonno.

qu, лa вorвeлe ȣrmъtoare se чiteщe ka чe: aquesta aquela, quine, que, cinqui: aчesta, aчeлa, чine, чe, чinчĭ.

Aчeste modiфikaцiĭ цeneraлe пe вor sлȣжi de normъ лa toate вorвeлe din вokaвȣлarȣл ȣrmъtor.

Observatii

I. Въzъnd чine va вokaвȣлarȣл ȣrmъtor, de va фi romъn sъ nȣ'л kritiчe пъnъ kъnd nȣ va черчeta фie kare вorвъ kȣm se ziчe în фie чe пroвinцie romъneaskъ; пentrȣ kъ eȣ̆ aчi nȣ фak ȣn вokaвȣлar вȣkȣreщenesk, чi romъnesk; adikъ вoiȣ̆ sъ zik, ka mȣnteneanȣл sъ nȣ жȣdiчe вorвeлe, плагъ, kȣлaш, фarinъ, гaлinъ, пe kare dȣmneaлȣĭ s'a oвiчnȣit aлe ziчe: ranъ, вinoвat, фъinъ, гъinъ; aȣzъ шi maĭ

1 În mȣлte лokȣrĭ iarъ noĭ пe l лatin îл пъstrъm întreг în вreme чe itaлieniĭ îл înmoie în i, kȣm: place, plânge plinu, piace, piange, pieno.

deпarte kȣm zik чеiлалцĭ oamenĭ tot de o naцie kȣ dъnsȣл. Asemenea шi Молdавȣл sъ nȣ ѫȣdiче ворвеле: mъчелar, ȣnkiȣ, tȣrnȣ, прȣnȣ, шчл: пе kare dȣmneaлȣĭ s'a обiчnȣit але ziче хasaп, moшȣ, вашkъ, перѫ. Iar de ва фi чititorȣл italian, saȣ italienist, sъ nȣ ѫȣdiче ziчеriле· citade, laco, loco, omo, turno, пе kare s'a обiчnȣit але вedea прin kърцiле moderne: cità, lago, luogo, uomo, torre, пънъ kънd nȣ ва черчeta, daka nȣ kȣm ворвesk шi în алte провinцiĭ але Italieĭ, daka nȣ kърцiле челе maĭ вekĭ italiene, în kaĭ diksionareле џенерале але лimвiĭ ачещiа.

II. În kъte ва лokȣrĭ (nȣ în mȣлte) se вор вedea iarъ ȣнеле ворве kam kъzȣte din чеа d'ъntъiȣ a лор însemnare; прекȣm: tînêru tenero; inimâ anima, lângôre, langore etc; ачеasta însъ nȣ este o лецiȣire, чi ȣn параллелismȣ, шi titлȣл ачещiĭ skrierĭ ва фi destȣл a вate deлa dъnsa orĭ че фeл de kritikъ în фeлȣл deпъrtърiĭ saȣ aпroksimaцieĭ înцелеsȣлȣĭ фie-kъria ворве.

III. Чеа maĭ de kъпetenie въгаre de seamъ ла kare îmвiĭt пе фie-kare чititor a se oпri este sъ черчeteze kȣ лȣare aminte фie-kare desпъrцire a ȣrmъtorȣлȣĭ вokaвȣлar, шi ва вedea kъ Romъnȣл nimik n'a ȣitat, niчĭ a skimвat din лimва moшiлор sъĭ ла лȣkrȣriле че n'a пerdȣt niчĭ o datъ din вedere; ва вedea kъ desпъrцiriле desпre Omȣ шi treвȣinцiле лȣĭ de aпroaпe, desпre natȣrъ шi челе treĭ rigate але eĭ, desпre nȣmere, sȣnt maĭ întreцĭ, în вreme че în алte desпъrцirĭ: desпre reлiцie, arte, meserii, meщeшȣгȣrĭ a пъstrat nȣmaĭ ачеле ворве kare înkiee skeлetȣл лор; iar ворвеле че aratъ amъrȣnteле saȣ nȣanцеле ȣneĭ arte saȣ meщeшȣг че nȣ 'л aȣ kȣлtiвat, saȣ 'л aȣ лȣat deлa strъinĭ, ачелеa ле are strъine. Asфeл ва вedea чine ва, sпre пiлdъ,

în desпърцirea destre Reлiцie: zeȣ, kredinцъ, ѳede, леце, krȣче, алtarȣ, лаȣdъ, пъkat, пъrъn, diaвол, ши de ачi înainte ka sъ îmпле sпаціȣріле kȣ amъrȣntеле че trебȣesk în ачеastъ desпърцire, amъrȣnte kare aȣ венit пе ȣrmъ kȣ întrȣdȣчerea kърцiлор sлаве în вiserikъ, atȣnчĭ веzĭ пе Romъnȣл sлȣжînduse kȣ: sлавъ, miлostenie, вечernie, otъrnie, шчл:

Asemenea în desпърцirea пentrȣ armie, веdem: arme, oaste, soлdat, kъпitan, павъzъ, arkȣ, лanчe, бataie, лȣпta, вinцere, паче; ачestea ideĭ цeneraле, ideĭ че nȣ ле поate чiне ва пerde, kъчĭ nȣ пerde niчĭ обжеtеле, aȣ rъmas kȣ nȣмеле лор; iar челе че aȣ addȣs maĭ în ȣrmъ întъmплъріле saȣ kreцerea orĭ deskreцerea arteĭ, în ачелеа веdem: karaȣлъ, rasвod, пȣшkъ, вaionetъ шчл:

IV Ворвind desпre materia лimвiĭ, adȣnъm în ачest вokaвȣлar maĭ toate ворвеле simпле, de rъdъчinъ ши de ъntъеа trебȣinцъ, пре лъngъ kare se maĭ adaogъ ши алtеле derivate saȣ komпȣse, вrъnd sъ arъtъm kȣm, ши în komпȣnere ши în dedȣчerea ворвелор, ачeste doъ лimвĭ aȣ maĭ aчелеаші препозiцiĭ ши terminaцiĭ, kȣm ши maĭ ачелаш kiп de a dedȣче o ворвъ din алта. La sѳîrшitȣл вokaвȣлarȣлȣĭ вom ворвi maĭ пе лarг asȣпra îmmȣлцiriĭ terminiлор ѳъkъnd din ѳie-kare rъdъчinъ o ѳamiлie de ворве.

Romanesce	Italienesce
	I
Omu	uomo, omo
femee	donna, femmina
fètu	feto
românu	romano
pêru de unde pêruca	capello perrucca
fâçâ	faccia
figurâ	figura
frunte	fronte
tèmple	tempia
ochiu	occhio
lacrêmà	lagrima, lacrima
urechie	orecchio, orecchia
nasu	naso
nare	nare
nâri	narici
mucu-ci	muccio
mustaçâ	mustacchio
bucâ de unde bucâturà	bocca bocatura
gurà	gola
dinte	dente
gingie	gengia
limba	lingua
cerbice	cervice
umèru	omero
subţiòrà	ascella
peptu	petto
sìnu	seno
braçu	braccio
mânà (1)	mano
palmâ	palma
pumnu	pugno
degitu	dito, digito
unghie	unghia
côtsâ	costa
ficatu	fegato
plumîni	polmone
fiere	fiele
veninu	veleno, veneno
buricu	bellico, umbelico
stomachu	stomacho
vîntrâ, d'unde vintre	ventra
bêşica	vescica
rînichi	reni
dosu	dosso
— ru	colo
spinare	osso del filo
genuchi	ginocchj
pulpa	polpa
picior	piè, piede
pasu	passo
fugâ	fuga
urmâ	orma
talpâ	talpa
câlcaiu	calcagno
sânge	sangue
urdôre	ordura
sudôre	sudore
mèduvà	midolla
pele	pelle

(1) în cârtile vechi se vede **mânu**: « mânule mele fecerò organu, si degitele mele alcâtuirò saltire. »

carne	carne
vine	vene
nervâ	nervo
osu	osso
nume	nome
titulu	titolo

---

inima suffletu	anima
spirtu	spirito, spirto
simţu	senso
vedu	vista
audu	udista
gustu	gusto
mirosu	odorato
tactu	tatto
foame	fame
nesaţiu	insaziabilità
sete	sette
boce, de unde bocire-bocitu	voce
vorbâ	verbo
plânsu	pianto
rîsu	riso
suspinu	sospiro
gemetu	gemito
raţie de unde oraţie	ragione
minte	mente
cugetu	pensiere
voie	voglia
dorinçâ	desiderio
judicatâ	giudicio giudicato
sciinçâ	scienza

amoru	amore, amor
tinereçe	tenerezza
plâcere	piacere
sufferinça	sufferenza
durere	dolore
plagâ	piaga
tristeçâ	tristezza
furie	furia
spaimâ	spavento
dispreçu	sprezzo, disprezzo
turburâmînt	turbamento
somnu	sonno
visu	sogno
virtute vîrtute	virtù
bunêtate	bontâ, bonità, bontade, bonitade
buneçe	bonizia
rêutate dela reu	malizia reo
râpire	rapina
dreptate de la dreptu	giustizia dritto
adeveru	verità
înfrênare	infrenare
desfrêu	sfrenamento
marghiolie	marioleria
minciunâ dela miniţire	bugia mentire
beţie de la bere	imbriachezza bevere, bere
spurcu	sporco
nebunie	pazzia
sôrtâ sôrte	sorte, sorta
parte	parte

bine	bene
reu	male
miserie	miseria
june	giovine
viaça	vita
sânêtate	sanità
întregime în-târime	interezza
lângôre	langore
friguri	febre
tuse	tosse
colicâ	colica
rîie	rogno
balsamu	balsamo
môrte	morte
repausu	riposo
remesu	rimaso

II

faşâ	fascia
vêşmînt	vestimento
înbracâmînt de la braçu	braccio (in)
câlçâmînt	calzamento
calçe, ciorapi	calze
câlçuni	calzoni
câmaşâ	camiscia
legâturâ	legatura
mânicâ	manica
mânecari	manicini
mânuşa	guanto
mantà-le	mantello
mátâ	manto
teaşcâ buzunar	tesca
scufâ	scuffa
vêlu	velo
conciu	concio
peptine	pettine
brâçele	mangilie
scarpe pantofi	scarpe
inelu	anello
cingêtôre	cintura
umbrelâ	ombrella
acu	ago, aco
fôrfice	forbice, forfice
furcâ	forca
fusu	fuso
firu	filo
ghiemu	ghiomo
nodu	nodo

III

pâne	pane
apâ	aqua
farinâ, fâinâ	farina
vinu	vino
sare	sale
prânzu	prânzo
îmbucâturâ	imbocatura
cina	cena
dejun	colazione
ajun	digiuno
legume	legume
merinde	merende
grâsime	lardo
untu	unto
seu	sevo
supâ	supa

stufatu	stufato
salatâ	salata
fripturâ	frittura
pastâ	pasta
piper	pepe
uleiu	oglio, olio
oçetu	aceto
bere	bira
lapte	latte
zeru	siera, siero.

IV

stremoşi	antennati
familie	famiglia
tatâ	padre
mamâ	madre, mamma
bârbatu	marito
soçu	cojuge
consorte	consorte
muiere	moglie, mogliera
sôçâ	cojuge
nevasta	—
soçie	—
consôrtâ	consorte
coçĭ	coajugi
pârinte	genitore parente
fiiu	figlio
fiĭcâ, fiie	figlia
frate	fratello
suror	sorella, suora
socru	suocero
sôcrâ	suocera
ginere	genere
nuorâ	nuora

unchiu	zio
nepotu	nipote
cumnatu	cognato
vêru	cugino
vêru primaru	cugino germano
moşu	avo
vitrigu	patrino
vitrigâ	matrigna
fiiastru	figliastro
nunta	nozze
mâritişu	maritagio
însuratu	maritato
mâritatâ	maritata
vêduvu	vedovo
cuscru	compare
cuscrâ	comare
comarâ (muntenii)	—
vecinu	vicino

V

casâ	casa
scarâ	scalla
pôrtâ	porta
uşa	uscio
camerâ	camera
salâ	salla
fereastrâ	fanestra
unghiu	angolo
chiee	chiave
verigâ	verruca
curte	corte
masâ	tavola
coperiturâ	coperta
vasu	vaso

şervetu	salvietta
cuçitu	cottello
furculiçâ	forchetta
tasu	tazza
borcanu	boccalle
luminare	lumiera
candelâ	candella
torçâ	torccia
scergaru	sciugatojo
câminn	camino
câpisterie	capisterio
sâpunu	sapone
focu	fuogo, foco
flacârâ	fiamme
schinteie	scintella
cenuşâ	cenere
cârbune	carbone
têciune	tizzone
grâtaru	gratella, grata
câldare	carldaro
fumu	fummo
funingine	fuliggine
	nerofummo
sacu	saccio
disacu	bisaccia
carru	carro
cârruçâ	carrozza
rôtâ	rota
jugu	giogo
secure	scure, secure

VI

naturâ	natura
materie	materia
lume	mondo
ceru	cielo
sôre	sole
lunâ	luna
raḑe	raggi, radij
stele	stelle
luminâ	lume, luce
umbrâ	ombra
întunerecu	tenebre
nori	nuvole
fulgeru	folgore
plôie	piogia
secetâ	siccità
roâ	rugiada
nea (zâpada)	neve
grindinâ	grandine
negurâ	nebbia
brumâ	brina
ghieçu	gelata
geru	gelo
aburi	vapori
vîntu	vento
austru	austro
caldu	caldo
frigu	fredo
ghiaçâ	ghiaccio
elemente	elementi
aeru	aria
pâmîntu	terra
ţearâ	
têrîmu	
huma de la humus	argilla
lutu	luto
margine	margine

mare	mare
rîu	rio
cursu	corso
lacu	lago, laco
spuma	smuma
undâ	onda

VII

animalu	animale
vitâ	bestia
cornu	corno
côdâ	coda
brânca (brâci) (labâ)	branca
bou	bue
tauru	toro, tauro
vacâ	vacca
viţelu	vitello
mânzata	manzotta
calu	cavallo
eapâ de la equa	cavalla
asinu	asino
berbece	castrato, becco
ôie	pecora
gnelu	agnello
turmâ	torma
staulu	stalle, stallo
lânâ	lana
porcu	porco
scrôfâ	scrofa
pûrcelu	porcello
purceluşu	porcelletto, porchetto
caprâ	capra
iedu de la haedus	capretto
câne	cane
câçea	cagna
câçelu	cagnolino
lepure	lepre
cerbu	cervo
caprioarâ	cavriolo
vulpe	volpe
fiarâ	fiera
ursu	orso
leu	lione
elefantu	elefante
tigru	tigre
mortêciune	mortaccino

VIII

pasere	uccello, passere
peanâ	penna
fulgi	piume
aripa	ala, ale, alia
ou	uovo, ovo
albuşu	albume
cocoşu	gallo
creastâ	cresta
galinâ, gâinâ	galina
claponu	cappone
porumbu, columbu	colomba
pereche	pajo, paro
pâunu	poane, pagone
turturea-le	tortorella
corbu	corvo, corbo

vulturu	avoltojo
pasere râpitôre	uccello di rapina
cucu	cuculo
prepeliçâ	pernice
becaça	beccaccia
merlâ	merla
ròndurea	rondine

IX

pesce	pesce
pescâ, pescuit	pesca
racu	gambero
şêrpe	serpe
scorpie	scorpione, scorpio
verme	verme
brotêcelu	botticella
furnicâ	formica
muscâ	mosca
lindinâ	lendine
lâcustâ	custa
cicalâ	cicala
albinâ	ape
miere	miele, mele
cearâ	cera
vespe	vespe

X

câmpie	campagna
câmpu	campo
drumu	strada
pulbere	polvere
munte	monte
rîpâ	diripata, ripa
vale	valle
pâdure	padule
dumbravâ dela adumbrare	boschetto adombrare
selbâ de unde sêlbaticu	selva selvatico
afundâturâ	affondatura
palancâ	palanca
grâdinâ	giardino
fontânâ	fontana
plantâ	pianta
earbâ	erba
verdeaçâ	verdura, verdezza
pâşune	pasciona
arbure	arbore
lemnu	legno
ramu, ramurâ	ramo
veargâ	verga
frundâ	fronda
fôie	foglia
trunchiu	tronco
scôrçâ	scorza
crâpâturâ	crepatura
pêru	pero
mêru	melo
persicu	persico
prunu	prugno
prunâ	prugna
nucu	noce
cireşu	ciriegio
castanu	castagno
viie	vigna
mustu	mosto
ulmu	olmo

carpinu	carpino
fagu	faggio
ghindâ	ghianda
eascâ	esca
salce, salcie	salce
lauru	lauro
plopu	pioppo
teiu	tiglio
frasinu	frassino
frâsinetu	frassineto
cicôre	cicorea, cicoria
spinu	spino
rugu	rogo
semînça	sementa, semenza
grâu	grano
porumpu mâmêligâ	meliga de unde
secarâ	segala
spicu	spica
orzu	orzo
fênu	fieno
paie	paglia
orez	rizo
meiu	miglio
linte	lente
lâptucâ	lattuga
flôre	fiore
rozâ, rujâ	rosa
garôfâ	garofano
viorea-le	viola
mârgâritârelu	margheritina
rosmarinu	rosmarino
fragu	fragolla
murâ-u	mora-o
glinu, inu	lino
cânepâ	canapa, canape
urdicâ	ortica
cucutâ	cicuta
ederâ	edera
trifoiu	trefoglio trifoglio
madragonâ	mandragola

XI

auru	oro, auro
argintu	argento
bronzu	bronzo
plumbu	piombo
feru	ferro
oçelu, aciôie	acciajo
aramâ (1)	rame
ruginâ	ruggine
argintu-viu	arginto-vivo
pietruçâ	pietruzza
peatrâ	pietra
muschiu	muschio, musco
marmurâ	marmo
diamantu	diamante
rubinu	rubino
zafiru	saffiro
topazu	topazio
cristalu	cristallo
silitrâ	salnitro
catranu	catrane.

---

(1) Precum se adaogâ adesse un *a* la multe vorbe: lâmîe, alâmîe, lâuta, alâutâ, asemenea s'a fâcut şi: r a m e, a r a m e.

XII

Timpu	tempo
ḑi	di, giorno
nôpte	notte
miazâ-ḑi	mezzodi
miazâ-nôpte	mezzonotte
dimineaçâ	matina
searâ	sera
sêptêmânâ	settinimana
o lunâ-ĭ	un mese
anu	anno
primâ-vara	primavera
vara	estade, state
iearnâ	invenro, verno (1)
ôra, ceasu	ora
minutu	minuto

XIII

ḑeu, Dumneḑeu	Dic, Domeneddio
treime	trinità
ângeru	angelo
sântu, sfîntu	sânto
religie	religione
lege	legge
fede	fede
credinça	credenza
chreştinâtate	crestinità
cuminicâturâ	comunione
bisericâ (1)	chiesa
altaru	altare
cruce	croce
laudâ	lauda
creştinu	cristiano
pâgânu	pagano
pêcatu	pecato
blestemu	bestemia, biastema
strigoiu	strigone

XIV

Duminicâ	Domenica
Luni	Lunedi, Luni
Marţi	Martedi, marti
Mercuri	Mercoledi, mércore
Joi	Giovedi
Vineri	Venerdi
Sâmbâtâ	Sabato
serbâtôre	festa
lucrâtôre	giorno di lavoro
carnavalu	carnovale
pâresimi	quaresima
duminica floriiloru	domenica delle palme
înailţarea	l'ascensione

---

(1) Se scie quê v nu e atât literâ, quâtu o aspiraţie, *oἶνος* s'a fâcutu vinos, vinum, vinu. Noĭ aspiraţile le facem adesea cu (ĭ) herba iearbâ, earbâ verno, ierno, iearnâ earnâ.

(1) Basilica, fêcêndu pe *a*, i, ca anima inima, avem bisilica; schimbând pe i în e, ca digitus, degitu, avem biselica, scimbându pe l în r, ca sale sare, s'a fâcut biserica.

addormirea M. D.	l'assunzione della Madonna
duminica tutuloru sinţiloru	la festa d'ognisanti

XV

Soçietate	Società
patrie	patria
statu	stato
ţearâ	paese
împêratu	imperadore imperatore
coronâ	corona
tronu	trono
curte	corte
prinçu, pincipu domnu	principe —
cancelieru	canceliere
secreţaru	secretario
jude, judicâtoru	gidice giudicatore
avocatu	avocato
cetâţeanu	citadino
suditu	suddito
publicu	publico
poporu	popolo
cetate	cità, citade
muri	mura
pôrta	porta
piaça	piazza
palatu	palazzo
monâstire	monastero
schôla	scola
punte	ponte
puçu	pozzo
turnu	torre, turno
ospelu	palazzo
ospelerie	locanda, osteria
ôspe ôspete	oste, ostiere, ospite
baie	bagno
cafeu	caffé
spiçerie	spezieria
spitalu	spedalo
postâ	posta
magazie	magazzino
vamâ	dogana
môrâ	mulino môla
rovinâ, ruinâ	rovina, ruina
sâpunârie	saponeria
ulierie	olieria
mâcelârie	beccheria, macello

XVI

Sciinçâ	scienza
artâ	arta
meserie	mestiere
carte	libro
chârtie	carta
câlimâri	calenmajo
fôie	foglio, foglia
scrisôre	lettera
scripturâ	scrittura
respunsu	riposta
semnu	signo
puntu	punto
linie	linea

riglâ	riga
cercu	circo, cerco
negoçu	negozio
neguçâtoru	negoziatore
preçu	prezzo
schibu	cambio
quîntaru	quintale
comerciu	comercio
costu	costo
doctoru (în medicinâ)	medico
spiçeru	speziale
maestru	maestro
mâestrie	maestria
musicu	musico
concertu	corcerto
viôara	violino
lâutâ	leuto
citerâ	cetera
côrdâ	corda
argintaru	argentario argentajo
mâcelaru	macellajo, macellaro
cârruçaşu	carrozajo
dogaru	cerchiajo
cercu	cerchio
dôgâ	doga
pâstoru	pastore
pêcuraru	pecorajo
pescaru pescuitor	pescatore
marinaru	marinaro
barcâ	barca
funie	fune

XVII

Armie	armata
câmpu, tabârâ	campo
ôste	oste
osteanu, ostaşu	béllico
soldatu	soldato
pedestru	pedestre, fantaccino
câlereçu	cavaliere (cavalier
cavaleru	cavaliere (chevalier
pedestrime	fanteria
câlârime	cavalleria (cavalerie
cavalerie	cavallerie (chevalerie
câpitanu	capitano
arme	armi, arme
tronbiçâ	trombeta
scutu	scudo
pavêzâ	pavese
arcu	arco
sâgeata	saeta
spadâ	spada
sabie	sciabla, sciabola
lance	lancia
frêu	freno
câpêstru	capestro
şa-le	sella
bâtaie	battaglie
luptâ	lotta
asaltu	asalto
pradâ	preda
ommoru	strage
mâcelu	macello
vingere	vittoria
pace	pace

XVIII

Eu	io
tu	tu
elu, ea	egli, ella
noi	noi
voi	voi
ei, ele	egline, elleno
meu, mea	mio, mia
têu, ta	tuo, tua
seu, sa	suo, sua
nostru, nôstrâ	nostro, nostra
vosrtu, vôstrâ	vostro, vostra
loru	loro

AJECTIVI

Albu	albo, bianco
negru	negro, nero
roşu	rosso
verde	verde
auriu, galbenu	giallo
ceruliu	ceruleo
vêrgatu	vergato
palidu, pâlitu	palido
luciu	lucido
râpede	rapido
limpede	lempido
linu	leno
turbure	torbido
chiaru	chiaro
adîncu	profondo
afundu	affondo
seninu	sereno
norosu	nuvoloso
negurosu	nebbioso, nebuloso
luminosu	luminoso
strâlucitu	stralucento
întunecosu	tenebroso
opacu de unde opâcitu	opaco
umbrosu	ombroso
fumegos	nebuloso
frumosu	formoso, bello
urîtu, slutu	brutto
muciosu	moccioso
orbu	cieco, orbo
mutu	muto
surdu	sordo
schiopu	zoppo
ghebosu	gibboso
despuiatu	dispogliato
încâlçatu	calzato
desculçu	discalzo

---

gustosu	gustoso
dulce	dolce
acru	acre
agru de unde agreşe	agro
amaru	amaro
sâratu	salato
mucedu	mucido
coptu	cotto
friptu	fritto
fertu	allesso, fervuto
arsu	arso
afumatu	affummato

---

môle	molle
tare, fôrte	forte
aspru	aspro
netidu	nitido
nodurosu	noduroso
nodosu	nodoso
pâtratu	quadrato
rotundu	rotondo
fragidu	fragile
caldu	caldo
rece	freddo
înghieçatu	ghiacciato, gelato
udu, îmmuiatu	umettato
umedu	umido
mucosu	mucoso
storsu	storto
svîntatu	sventato
secatu	seccato
secu	secco
plinu	pieno
raru	raro
desu	denso
greu	grave, greve
întregu	intiero
dreptu	dritto
strâmbu	strambo
grosu	grosso
subţire	sottile
ascuţitu	acuto, aguzzo
tâiosu	tagliente

---

mataru	maturo
tinêru	tenero
tinerelu	tenerello
nuou	nuovo
bâtrînu, vechiu	vecchio
anticu	antico
grassu	grasso
macru	macro, magro
cârnos	carnoso
ososu	ososo
sânêtos	sano
nervosu	nervoso
vînosu	venoso
puternicu	potente
delicatu plâpându	delicato
mare	grando
micu	picolo
altu înaltu	alto inalto
scundu	picolo, bassotto
lungu	lungo
largu	largo
strimtu	stretto
ângustu	angusto
scurtu	corto
deşteptu	destato
focosu	focoso
viu	vivo, vivente
mortu	morto
reposatu	riposato
putredu	putrido

---

viteaz	valoroso
fricosu	pauroso
mişelu (codardu)	codardo
statornicu	costante
târḑiu	tardo

---

cornatu	scornato
domesticu	domestico
șêlbaticu	selvatico
fugosu	focoso, impetuoso
fugaciu	fugace
veninosu	velenoso
veninatu (în)	venenato (in)

---

bunu	buono
reu	cativo, reo
nebunu, smintitu	pazzo
lunaticu	lunatico
culpașu	colpabile
furu	fure, furace
râpaciu, râpitoru	rapace, rapitore
râpitu	rapito
crudu	crudele, crudo
cruntu	cruente
adevêratu	vero
mincinosu	falso, bugiardo
virtuosu	virtuoso
desfrênatu	sfrenato
tristu	tristo
limbutu	linguacciuto
cicâlitoru	cicalitore
pacînicu	tranquillo, paciaro
smeritu	smarito
umilitu	umile
trufașu	fiero, intronfiato
sgîrcitu	avaro
darnicu	liberale, largo
credinciosu	fedele
vicleanu, marghiolu	mariolo
amoratu (în)	inamorato

---

ferice	felice
beatu de unde bêiatu	beato
seracu	povero
sirman, orfanu	orfano
sâtulu	satolo
flâmându	affamato
nesațiosu	insaziabile
strâinu	straniere, strano
singuru	solo
singurelu	soletto

---

aquestu, astu	questo
aquelu, âlu	quello
quelu	quel
aquesta	costui
aquela	colui
quel que	quel che
quare	quale
que	che
quare? quine?	qual? quale?
quari?	quali?
que?	che?

---

altru altu	altro
totu, toți	tutto tutti
multu	molto
atât quât	tanto, quanto
nici-unu	nessuno, nissuno, niuno
nime	—
ori-quine	ognuno

fie-quare	ciascheduno
ori-quare	qual si sia
amêndoi	amendue, ambedue
âmbi	ambi

---

numeru	numero
quâtime	quantità
mêsurâ	mesura
sumâ	somma
mezu	mezzo
un, unu, una, o	un, uno, una
doi, doê	due
trei	tre
patru	quattro
cinqui	çinque
şêse	sêi
şêpte	sette
optu	otto
noê	nove
ḑece	dieci
nulâ	nulla
un spre ḑece	undici
doê spre ḑece	dodici
trei — —	tredici
patru — —	quatordici
cinqui — —	quindici
sêi — —	sedici
şepte — —	diciasette
optu — —	diciotto
noe — —	dicianove
doê-ḑeci	venti
doê-ḑeci şi unu, una	venti uno
doê-ḑeci şi doi, doê	venti due
doê-ḑeci şi trei. etc.	venti tre etc.
trei - ḑeci	trenta
patru —	quaranta
cinqui —	cinquanta
sêi —	sessanta
şêpte —	settanta
optu —	ottanta
noê —	novanta
o sutâ	cento
doe sute	dugenta
tei — etc.	trecento etc
o mie	mille
doê-mii	dumila
trei — etc.	tremila
un milionu	millione
doê miliône	—
trei —	etc.

---

primu, primaru	primo, primario
ântêiu de la ante, ainte	primo
al doilea	secondo
al treilea . .	terzo . . .
multu	molto
puţinu	poco.

VERBI

Nascere	nascere
alâptare	allattare
sugere	suggere

fâşare (în)	fasciare
plângere	piangere
scâldare	scaldare
simţire	sentire
vedere	vedere
auḑire	udire, audire
gustare	gustare
atingere	attingere
sufflare	soffiare
resufflare	respirare
strânutare	stranutare
tuşire	tossire
sughiţare	signozzare
asudare	sudare
dormire	dormire
dormitare	dormigliare
visare	sognare
desteptare.	destare
pricepere	percipere
înţelegere	intelligere
cugetare	pensare
judicare	giudicare
cunôscere	conoscere
scire	sapere
pârere	parere
voire	volere
durire	desiderare
plâcere	piacere
suvenire	sovenire
ţinere de minte	tener a mente
adducere-âminte	richiamare alla memoria
miscare	movere
pâşire	marciare
âmblare	ambiare

sarire, sâltare	salire, saltare
ire, de unde	ire
eş-ire	uscire
mergere	andare, marciare
pâssare	passare
trecere	—
ducere	ducere
apropiere	accostare
venire	venire
ajungere	giungere
înturnare	ritornare
mutare	mutare
strâmutare	tramutare
curare (în) alergare.	correre
fugire	fuggire
urmare	ormare
străinare	stranare, straniare
stare	stare
şedere	sedere
mânere (a masu)	manere
remânere	rimanere
zacere	giacere
tâcere	tacere
amuţire	ammutire
vorbire	parlare
ḑicere	dire
chiemare	chiamare
numire	nominare
strigare	gridare
ţipare	stridere
cântare	cantare
ridere	ridere
durere	dolere
suspinare	sospirare

lacrêmare	lacrimere, lacrimare
gemere	gemere
purtare	portare
sufferire	sofferire
paţire	patire
rabdare	soffrire
aşteptare	aspetare
flâmâḑire	affamare
însetare	assetare, assetire
mâncare	mangiare, manicare
bere	bevere, bere
mişcare	movere
sorbire	sorbire
mestecare	masticare
înghiţire	inghiottire
pregustare	pregustare
dejunare	asciolvere
ajunare	digiunare
prânḑire	pranzare, pranḑere
cinare	cenare
sâturare	satolare, saziare
învestire	investire
înbrâcare	inbracciare
desbracare	svestire
încâlçare	calzare
descâlçare	discalzare
despuiere	spogliare, dispogliare
cingere	cinghiare
descingere	discignere
aşternere	sternere
culcare	colcare, corcare

coperire	coperchiare, coprire
descoperire	discoprire
învêlire	velare
desvêlire	disvelare

---

côsere	cucire
descôsere	discucire
tôrcere	torcere
urḑire	ordire
ţesere	tessere
înnodare	innodare
desnodare	dinodare, disnodare, snodare
suire	ascendere, salire
coborîre	discendere
intrare	entrare
eşire	uscire
inchidere	inchiudere
deschidere	dischiudere, dischiavere
încuiere	inchiodare
descuiere	dischiodare
luminare	alluminare
încâlḑire	accaldare (accaldato), scaldare
recire	raffreddare
apprindere	aluminare
stingere	estiguere, stingere
focare (in)	focare (in)

flacarare (în)	infiammare
schinteere	scintillare scintilluzzare
afumare	affummare
frigere	frigere
ferbere	fervere
ardere	ardere
sârare	salare
ìndulcire	indolcire, indolciare
înagrire	inagrire
amârîre	amarire
udare	umettare
îmmuiare	ammollare
înumeḑire	inumidire
scergere	rasciugare
svîntare	sventare
secare	seccare
împlere	empire, empiere
încruḑire	incrudire
înasprire	inasprire
casâtorire	accassare
însurare	ammogliare
mâritare	maritare
vecinare	vicinare
unire	unire
desunire	disunire
despârţire	separare
vêdovire	vedevare
matorire	maturare
întinerire	intenerire
înbâtrînire învechire	invechiare
îngrâşare	ingrassare
mâcrire	ammagrire

îngroşare	ingrossare
subţiare	sottigliare
pupare, basiare	baciare
avere	avere
dare	dare
luare	prendere, ricevere torre
punere	ponere
lâsare	lasciare
parasire	abbandonare
despârţire	spartire
prindere	prendere
apucare	—
ţinere	tenere
batere	battere
lovire	colpire
tragere	traere
împingere	impignere, impingere
frecare	fregare
rumpere	rompere
frângere	frangere
spargere	spargere
strivire	stiacciare
câdere	cadere
cuvenire	convenire
semnare	segnare
asemênare	rassomigliare
învitare	invitare
înputare	imputare
înjurare	ingiuriare
defaimare	diffamare
lucrare	lavorare
facere	fare
desfacere	disfare

scôtere	scotere
scuturare	agitare, scuctere

---

resârire	levare, sorgere (il sole)
appunere	tramontare
serare (în)	serare
noptare (în)	nottare
lucire	lucere
strâlucire	—
umbrire	ombrire
adumbrare	adombrare
întunecare	tenebrare
înnorare	annubilare
seninare (în)	serenare (in)
ploare	piovere
revârsare	riversare
tunare	tonare
resunare	risonare
fulgerare	folgorare
grindinare	grandinare
ningere	nevicare
lat:	ningere
vîntare de unde	ventare
avîntare	avventare
spulberare	spolverare
stîmpêrare	stemperare
încetare	cessare
liniscire	lenificare
iernare	vernare
ghieçare (în)	ghiacciare
curgere	colare
strecurare	stracorrere
spumegare spumare	spumare
înundare	inondare
turburare	torbidare
murmurare	mormorare
alinare	alenire
limpeḑire	lambicare

---

pascere	pascere
rumegare	rugumare rumare, ruminare
addâpare	dissetare
fêtare	nascere
sterpire	sterpare
mugire	muggire
sberare	belare
pungere	pungere
înjugare	aggiogare
înpedicare	impedicare
înşelare	sellare
înfrênare	infrenare
nichezare	nitrire
curare (în)	correre
mulgere	mungere
tundere	tondere
lâtrare	latrare
urlare	orlare, urlare
mursicare	morsicare
miauire	miagolare.
sghiriere	sgrafiare
rôdere	rodere
furnicare	formicare
tîrîre	tirare

No 3

pişcare	pizzicare
veninare	venenare
înçepare	piccare
crêpare	crepare

înverḑire	inverzire
frunḑire	frondire, fronzire
florire (în)	fiorire (în)
pâlire	appassire
uscare	seccare
trunchiare	troncare
despicare	dispiccare
ḑescorçare	discorzare
desbârare, desrâdêcinare	disbarare
desbrânare	disbranare
stirpire	destirpare estirpare
învêscare	invescare
umbrire	ombrire
recorire	ricreare

---

arare	arare
semênare	seminare
secerare	mietere
culegere	collegare
încârcare	carricare, carcare
descârcare	discarricare
mêsurare	misurare
mâcinare	macinare
cernere	cernere
descernere	discernere
frêmintare	informentare
côcere	cuocere

---

credere	credere
îngenuchiare	inginocchiare
umilire (în)	inumiliare
închinare	inchinare
rugare	pregare
cuminecare	comunicare
îndurare (1)	indurare
lâudare	laudare
jurare	giurare
pêcâtuire	peccare
blestemare	bestemmiare, biastemmare
veghiere	veghiare
preveghiere	sopraveghiare
serbare	festeggiare
serbâtorire	—

înâlţare	inalzare
domnire	regnare, dominare
guvernare	governare
înpêrâţire	regnare
corunare	coronare
ungere	ugnere, ungere
alegere	elleggere
poruncire	ordonare
suppunere ubidire	obbedire

(1) « Nu te îndura » nu te aspri.— « indurâ-te » vine dela *indolere*, îndorere, îndurere, îndurare.

publicare	publicare
ascultaré	ascoltare

învêçare	invezzarsi
desveçare	svezzare
citire	leggere
scriere	scrivere
copiare	copiare
împuntare	impuntare
liniare	lineare
semnare	segnare
cerere	cherere
întrebare	interrogare
respundere	rispondere
cercare	cercare
numêrare	numerare
îndoire	doppiare
întreire . . .	triplicare . . .
adunare	aduuare
mulţire	multiplicare
scâdere	scadere
împârţire	dividere, spartire
sêcotire	calcolare
asemênare	simigliare
doctorire	dottorare
pâstorire	pastorare
trimitere de la mittere	inviare
negoçiare	negoziare
legare	legare
deslegare	dislegare
învoire	consentire
vindere	vendere
preçuire	apprezzare
cumpêrare	comperare comprare
schimbare	cambiare
implinire	impiere
çostare	costare
radere	radere
dânçare	danzare
jucare	giocare, giucare
cordare (în, des)	cordare
tindere (în, des)	tendere
scobire	scolpire
zugrâvire	pignere
albire	bianchire
înâlbire	inalbare
negrire (în)	annegrare annerare
mârire	aggrandire
crescere	crescere
micşorare, descrescere	screscere
dreptare (în)	dirigere
strâmbare	(strambare) strambo
lârgire	largare
lungire	slungare
scurtare	scortare
rêtundire	ritondare
netedire	(nitidare) nitido
aurire (în)	inaurare, inorare
argintare (în)	inargentare
poleire	pulire
topire	aliquidare
înferare	ferrare
oçelire	(acciajare) acciajato
ascuţire	accuire, aguzzare
ruginire (în)	inrugginire

amestecare	mestare, misticare
înbinare (con)	combinare
înpetrire	impietrire
târire (în)	fortificare
îmmoiare	mollire mollificare
îmmuiere	ammollare
cercuire	cerchiare
strîngere	stringere
înnotare	natare
înnecare	annegare
afundare	affondare
pescuire	pescare
mênare	menare

---

armare (în)	armare
sgomotare	sgomentare-ire
oştire	apparecchiare all'armi
certare	certare
luptare (se)	lottare
cruntare	cruentare
scutire	scudare
sâgetare	saettare
împenare	impenare
împumnare	pugnare
mânuire	maneggiare
tâiere	tagliare
junghiere	stillettare pugnere
pungere	pungere
pleguire, plâgare	piagare
câlcare	calcare
fugire	fuggire
ascundere	ascondere
scâpare	scapare
strâbatere	strabattere
ommorîre	uccidere
ucidere	uccidere
respândire	spandere
râpire	rapire
despuiere	dispogliare
prêdare	predare
ochire	occhiare
furare	furare
pingere	spingere
înfrângere	infrangnere infrangere
vingere	vincere
subjugare	subjugare
solire	sollecitare
iertare	perdonare
impâciuire	appaciare

---

temere	temere
tristare (în)	tristare
tremurare	tremare
tremulare	tremulare
spâimêntare	spaventare
trufire (în)	tronfiare
gònfare (în)	gonfiare
adeverire	verificare
minţire	mentire
desfrênare (se)	sfrenare
înbunare	inbonire
blânḑire (în)	blandire
mîniere	irare
îndrâcire	indracare
însêlbâtêcire	inselbaticare

---

viare	essere vivente
vieçuire	vivere
murire	morire
bâlsâmare	balsamare
impuţire puţire	impuzzare putire
putreḑire	putridire (în)
înviere	ressuscire

PREPOSITII.

în	in
la, a	a
pe	su
de	di
des	dis
re	rì
res	ris
ad	ad
ab	ab
ob	ob
es, s	es, s
con, co, cu	con, co
sub, subt	sotto
pre, pro	pre, pro
spre, eâtre	verso
strâ	stra
ainte, ante	ante
dupò	dopo
aprôpe de la prope	vicino, apresso
prin	per
d'in, dela	da
dupe	secondo
întru de la intra	nel
între de la inter	tra
pintre	fra
pentru de la propter	per
preste, asupra	sopra
despre	rispetto
pînò pîn'	fino fin
fârâ	senza
afarâ	fuorì
îndêrâptu	indietro
impregiur	intorno
lûngâ	lungo
inainte	innanzi
indreptu	dirimpetto
în laturi	a lato
dincôci	di quà
dincolo	di là

ADVERBI.

Quându	quando
acum, amu	adesso, mo
îndata	subito
curêndu	presto
încetu	lento
adesea	sovente
rare-ori	rare-volte
altre alte-ori	altre volte
d'aci nainte	daquì innanzì
apoi	poi
àntèiu	prima

atuaci	allora
ieri	ieri
alaltâ-ieri	l'altro ieri
ađi	oggi
mâne	dimane
ânchê	anche
mai	mai

---

unde	ove
de unde	onde, d'onde
pîn', pînò	fin, fino
aci	quì, quà
d'aci	di quì
colo	colà, là, lì
ici şi colo	quà e la
aiurea, aliurea	altrove
de parte	lontano
înêuntru, inlê-untru	dentro
susu	suso
josu, giosu	giù

---

quâtu	quanto
atâtu	tanto
multu	molto
puçinu	poco
prea	tropo
fôrte	forte

---

bine	bene
rêu	male
cum	come

---

aşa	si
inadevêru	in fatto, davvero
nu	non, no
nici	nè
nici de cum	niente affatto
nu-mai	nonmai

CONJUCTIVI.

şi, e	e, ed
ânchê	anche, ancora
însê, ma	ma
nunumai	non solamente
de, daca	se
quê, qua	che
sau, au, ori	o, ovvero
adicâ	cioè, cio vale a dire

INTERJECTII.

Ei bine	ebbene
puh, uf	puh! uh
ah	ah
oh	ohi, oh
vai	ahi
vai mie	ai me
vai de mine	ahi lasso me
vai de voi	guai a voi
de!	deh
inimâ, curagiu	animo coraggio
ia seama	avertite
veđi bine	badate bene
bravo	bravo
taci! sî!	zitto.

NOTE

Nota la I

Toate ворбеле din вокабуларул ачеста ле вом împърці în фізіче пре кум: capu, ochiu, sange, — albu, rôtundu, strambu; — nascere, simțire dormire mâncare etc: ші мораде пре кум: minte, voie, cugetu, bunêtate; — bunu, blându, rêu; — temere, tristare minţire etc.

Ворбеле челе фізіче ле întребуінцъм а аръta фііnцеле, куалітъціле ші лукръріле че ле путем ведеа, аузі, густа, miresi, піпъі; іar пе челе морале ле întребуінцъм пентру лукруріле, куалітъціле ші лукръріле че se пот нумаї înkіпуі în mintea noastrъ.

Ворбеле фізіче іar se субтîмпарt în доъ: în узуале саў маї des întребуінцате ші în техніче.

Пре кум ші челе морале se пот îмпърці asemenea ка челе фізіче.

Черчетънd лімба ромънеаскъ asфел кум se афлъ în гура нородулуї, афлъм челе маї мулte ворбе фізіче; ші узуале, къчї челе морале, ка съ ле куноаскъ чінева, аў тре-буінцъ de o гîndire маї îналтъ саў de o învъцътуръ. Învъцътура нородулуї ромън ну este алта de кът în мешешугуріле църъпешї ші în моралул Реліціеї пе кът поате

аꙋzi ші înцелеџе dела biserikъ. Аша dar în toate despър-цiriле ачestꙋi вокабꙋлar поate vedea чineва челе maĭ mꙋл-te ворбе фiziче ші ꙋzꙋале, ші maĭ пꙋцiне морале, saꙋ tex-niче din kare ꙋнеле нꙋ ле kꙋноаще noroдꙋл de лok ші ал-теле, înвъцъндꙋле dела biserikъ, ле a лꙋat din лimба slавъ.

Ачeastъ бъгare de seamъ se поate фаче нꙋ нꙋmaĭ ла ро-mъnĭ чi ші ла toate нацiiле, вокабꙋларꙋл omꙋлꙋĭ din но-rod фiind претꙋtindenĭ maĭ пъrцinit de kъt ал învъцatꙋлꙋĭ. Съ не înkinꙋim akꙋm пе romънiĭ чеĭ d'ънtъĭꙋ че aꙋ d'skъ-лikat în Dачia venind din Italia; eĭ aꙋ venit ачi kꙋ лimба попорꙋлꙋĭ roman, kꙋ лimба вꙋлгаръ, ші diksionarꙋл лор 'лaꙋ лъsat de моштеnire фiiлор, ачеціa ꙋrmъtoareĭ џенера-цiĭ, ші аша maĭ înkоло. Шtiinцеле, artеле, мештешꙋгꙋri-ле нꙋ s'aꙋ maĭ kꙋлtivat în Dачia. Se не înkinꙋim iarъ че ar фi фost ші лimба italianъ daka în konrinsꙋл Italieĭ нꙋ s'ar фi kꙋлtivat niчĭ de kꙋm штiinцеле ші artеле. Negreшit kъ o лimбъ maĭ asemenea kꙋ a noastrъ, o лimбъ фъръ term-nĭ texniчĭ ші kꙋ прea пꙋцine ворбе морале; съ пꙋнem iarъ kъ Italia ar фi avꙋt tot întъмплъriле Dачieĭ, tot лimба sла-въ ar фi domnit în biseriчiле eĭ, tot kꙋ tꙋrчiĭ, ꙋngꙋreniĭ, лешiĭ ші rꙋшiĭ ar фi avꙋt a фаче; negreшit kъ atꙋnчi s'ar фi ворбit în Italia ачелашĭ diaлekt че ворбim ноĭ akꙋm.

Съ не întoarчem ла despъrцirea I a ачestꙋĭ вoka-бꙋлar. Ачi toate ворбеле фiziче ꙋzꙋале ле vedem de ori-џinъ лatinъ. Прiчina este kъ непerzънd romънꙋл din ve-dere пъrцiле trꙋпꙋлꙋĭ съꙋ, n'a перdꙋt niчĭ ворбеле saꙋ нꙋ-mеле kꙋ kare леаꙋ нꙋmit moшiĭ съĭ. În despъrцirea a-чeasta ворбеле texniче sꙋnt ачелеa kꙋ kare se нꙋmesk пър-цiле omꙋлꙋĭ челе din пъꙋntrꙋ. La dъnsеле n'a фost destꙋл tradiцiiле; челе din лъꙋntrꙋ але omꙋлꙋĭ нꙋ se въd ka челе

din aфarъ, шi kъ sъ ле kꙋnoaokъ чineва, pretꙋtindenĭ e treвꙋinцъ de щiinцa Anatomieĭ. Aшa în partea aчeasta saŭ a perdꙋt romъnꙋл ꙋнеле ворве, saŭ ле a amestekat nꙋmindꙋ̆ kꙋ dъnsеле ꙋнеле în лok de aлteле. Asфeл вedem kъnd doare пе чine ва вîntra saŭ вꙋrta, kъ ziче: «mъ doare ла inimъ» шi aчeastъ împreцꙋrare o poate вedea чineва ла toate naцiiле, întreвꙋinцъnd norodꙋл, în лꙋkrꙋriле че nꙋ ле kꙋnoaщe вine, termenĭ saŭ ворве nenotriвite saŭ nꙋ ла лokꙋл лor. De aчi a вenit ka în лok de cor sъ zikъ romъnꙋл inimâ, în лok de anima sъ zikъ suffletu, шi în лok de vîntrâ, burtâ, (kꙋ toate kъ a пъstrat фoarte вine фrasꙋл: intre vintre) шчл:

Aчeastъ въгare de seamъ se poate фaчe шi ла воaле, ꙋnde, ka sъ ле dea saŭ sъ ле пъstreze niщe nꙋme kꙋвiinчoase orĭ xotъrîte într'o лimвъ kꙋлtiвatъ în toate ramꙋriле saле, a fost treвꙋinцъ de meщeшꙋгꙋл mediчineĭ. Пoпoрꙋл romъn n'a kꙋлtiвat mediчina, prin ꙋrmare niчĭ nꙋ kꙋnoaщe termeneĭ чeĭ kꙋвiinчioшĭ aĭ воaлeлor. Aшa чeĭ d'ъn tъĭ romъnĭ aŭ щiꙋt kъ lângôre însemneazъ o zъчere oare-kare dꙋsъ фъrъ a se trezi. Maĭ în ꙋrmъ kъnd aŭ въzꙋt kъ фrigꙋriле saŭ kълdꙋra цin ꙋna шi nꙋ se prekꙋrmъ periodiчeщe, atꙋnчĭ aŭ zis kъ волnaвꙋл are lângôre (лъnгoare) langeur; шi asфeл a înчeпꙋt a se da o însemnare mъrцinitъ, pentrꙋ ꙋn фeл de zaчere, ꙋneĭ ворве че aвea o însemnare maĭ întinsъ, шi фizikъ шi moraлъ.

În чeлe moraлe iar, вedem пъstrate nꙋmaĭ aчeĭ termenĭ kare, în orĭ че stare s'ar aфлa ꙋn norod, nꙋ пot sъĭ лipseaskъ din ворвъ. Aŭ пъstrat, spre esempлꙋ, romъniĭ ворвеле че se daŭ фakꙋлtъцiлor sꙋфлeteщĭ kꙋ kare se naщe Omꙋл шi kare treвꙋe sъ вie negreшit kꙋ вîrsta шi фъrъ de înвъцъtꙋrъ; prekꙋm: simţire auḑu, veḑu, gustu... minte,

cugetu, judicatâ, voie, amoru, urâ, (1) шча: Кътe însъ aŭ aвyt trebyinцъ saŭ de o înвъцъtyrъ sпre a лe kynoaшe saŭ de yn moraл doбîndit iar ny înпъskyt; лa kъte aŭ kontribyit saŭ reлiцia saŭ oбiчeюriлe; akoлo вedem orĭ o yĭtare ky totyл saŭ o împrymytare de вorбe strъine, dyпe kъt aŭ fost maĭ strъinĭ înвъцъtoriĭ лyĭ. La aчeastъ întъmплare, kъrцire sлaбe kъt aŭ domnit în бiseriчiлe noastre aŭ лъsat kъte ва вorбe пrekym: пrieteшyг, miлъ, гriжъ, пъdeжde, бykyrie, veseлie шчa: пe kare, fie-tine лe вede kъ synt de o treaптъ maĭ dyпe yrmъ de kъt чeлe de sys, шi kare, шi în вorбъ se întreбyinцeazъ maĭ rar шi s'aŭ пytyt yĭta, шi în вîrsta Omyлyĭ вin maĭ tъrziŭ, kъnd лe пoate înвъцa de afarъ iar ny din kasa пъrinteaskъ.

Birtyцiлe шi viцiyriлe чe synt de feл kym sъ se înвeцe de akasъ: îшĭ пъstreazъ nymeлe în лimбa strъmoшaskъ saŭ лatinъ; kym: bunêtate, rêutate, dreptate, strâmbâtate, adevêru, minciunâ, blandeçe, furie... iar de вor fi de feл ka sъ se înвeцe deлa бiserikъ saŭ din adynarea ky strъiniĭ, akoлo вedem yrme de лimбĭ strъine; пrekym: sлaвъ, чinste, вredniчie, destoĭniчie, пomenire... adikъ вoiŭ sъ zikŭ kъ ky kъt romъnyл este maĭ пrynk ky atъta лimбa лyĭ este maĭ romanъ шi maĭ kyratъ de strъinisme.

Însъшĭ вorбa: virtute se пoate вedea kъ лiпsa moraлeĭ шi a deпrinderiĭ пyteriлor шi tъriiлor syffлeteшĭ, a fъkyt a se întreбyinцa пъпъ maĭ de yпъzĭ nymaĭ în simц fizikŭ, adikъ nymai пentry a însemna tъria trynyлyĭ, ny însъ шi a syffлetyлyĭ. Aшa dar se вede kъt a fost starea moraлъ a

---

(1) Abborire, fъrъ пrénozia ab, remъne orire, skimвъnd пe o în y, dyпe idioma цeneraлъ, faчe urire, yrîre > yrъ.

нації, ші daka a пѫtѫt ka sъ пъstreze ворвеле morale ші technіче. Akѫm însъ вііnd вremea reџeneraціei Romъnѫlѫi ші a лimвii saлe, Diksionarѫл лimвii desъвîrшite ші întreџi i se afлъ în diksionarѫл moшiлor sъi, ші de akoлo de ѫnde ziче: simţire, simţitoru, simţitu, de akoлo поate ziче ші: simţitate, simţulu, simtimentu, simţiciune, simtimentalu, simtimentalismu, simţitivu, simţibilu, simţibilitate, simtualu, simtualitate, simţitoriu, simţitorie, simtoriu, simţicesce; — presimtire, presimtimentu, ... re-simtire, ... rês-simţire, rêssimtimentu, ... consimţire... strâsimţire... întresimţire. De ва черчeta чine ва лimва попорѫлѫi гречeskѣ de akѫm trei zeчi ші doъ zeчi de aпi, o веde плinъ mai mѫлt de жѫmъtate de ворве itaлieneшi, tѫрчeшi ші romъneшi (kъnd ворвіа ѫn фanariot saѣ ѫn гrek din цara Romъneaskъ, de zaпчiѣ, de kлъkaшi, de skѫteлiniчi de поsлѫшniчi, de arendъ, de вinъriчiѣ, de oeritѣ ш ч л:) Unde nѫ ar фi ажѫns aчeastъ лimвъ înaпoind ші îmпestriцъndѫse, kъnd ar фi aвѫt вot лa фormarea saѣ reџeneraціa ei toці ваша-Xristi, ші ваша-Ianii, dѫпe kѫm s'a mestikъ în ворвъ лa noi пenoфtiці toці лoroфeцii saѣ dieчii чei вeki, toці kaфtanлîii, ші toці kari nѫ 'ші aѣ чitit înkъ niчi пѫціnеле kъrці че aвem! Пѫціnъ treaвъ воiѣ sъ zik ar фi фъkѫt гречii kъnd ar фi aвѫt asфeл de пъkate. Însъ ei aѣ фost mai kѫ minte ші akѫm ka ші tot d'aѫna de kъt noi, kъ aѣ шііѫt sъ вazъ че este aл лor ші aл moшiлor лor ші че nѫ este, ші în toatъ вremea чei kѫ înвъцъtѫrъ aѣ aвѫt de normъ лimвa eлenikъ чea вeke, ші asфeл aѣ adѫs în zioa de astъzi лimвa лor чea ворвitoare în kъt kѫ aчeeaші гrъmatikъ sъ înвeцe пe amъndoъ. Noi niчi o datъ n'am aвѫt de normъ лimвa Latinъ; пъnъ лa o вreme пe чea sлaвъ, aпoi пe чea гречeaskъ, ші akѫm пe фranцeza, — че вле-

stem! Кꙋm sъ se maĭ ціe, kꙋm sъ se maĭ kꙋлtiвe вiata лimвъ dꙋпe atъte чꙋme лiterare! Romъniĭ din Transiлвania o împлe de ꙋпгꙋrisme шi de nemцisme, чeĭ din Moлdaвia de mꙋskълisme, гreчisme шi фrапцozisme, шi noĭ aчi, пъnъ лa o вreme tꙋrвaцĭ de гreчisme, akꙋm ne a гъsit воaлa Фraпцeĭ în toate artikoлeлe saꙋ̆ înkietꙋriлe лimвiĭ. Limвa фrапцozeaskъ se вede în toate kaseлe din пreꙋnъ kꙋ toatъ moraлa saꙋ̆ demoraлizaцia eĭ; лimвa фrапцozeaskъ în шkoaлe, în koлeцiĭ, шi лimвa лatinъ nꙋmaĭ ꙋn kлas în koлeцiĭ ka sъ arъtъm kъt o desпreцꙋim, kъt nꙋ o kꙋnoaщem; ad'-kъ voĭꙋ̆ sъ zik kъ în tot пrinчiпatꙋл nꙋmaĭ 250 лeĭ пe лꙋnъ se keлtꙋeщe пeпtꙋ aчeastъ лimвъ! шi лimвa itaлianъ n'-kъiriĭ, ka sъ dъm înkaĭ o пrовъ sdravъnъ kъ nꙋ щim niчi ч'am фost niчi чe sꙋntem.

Mie îmĭ плaчe sъ addꙋk de esemплꙋ tot пe Гreчĭ, пeпtrꙋ kъ шi meritъ, шi mъ desлꙋшesk maĭ вine фiind kontimпoraпĭ kꙋ noĭ, шi лimвa лor aвъnd maĭ aчeaшĭ soartъ kꙋ a noastrъ, пъnъ лa o вreme (nꙋ însъ шĭ akꙋm ka sъ se щie în пarentes). Ka sъ'шĭ фakъ Гreчĭ лimвa asфeл kꙋm este în zioa de astъzĭ, aꙋ̆ aвꙋt treвꙋinцъ neînчetat sъ înвeцe лimвa чea вeke, sъ ĭasъ фeлꙋrimĭ de ideĭ, sъ aĭвъ o пoлemikъ maĭ de ꙋn вeak, sъ'шĭ фormeze în sфîrшit Stat, ꙋniversitъцĭ, лiчeĭ шчл: Dar kъt ar фi вredniчĭ de плъns чeĭ лaлцĭ Гreчi чe nꙋ se koпrind în Гreчia sлoвodъ, kъnd 'шĭ ar înkide okiĭ шi 'шĭ ar astꙋпa ꙋrekiлe лa чeлe чe aꙋ̆ фъkꙋt шi фak eлeniĭ чeĭ nꙋoĭ пentrꙋ лimвa лor, шi вrînd (чeĭ чe se aфлъ aфarъ din Гreчia) ka sъ kꙋлtiвe пe a лor, saꙋ̆ ar înвrъцiшa orвeцe лimвa фraпцezъ, saꙋ̆ s'ar aпꙋka de чea гreчeaskъ вeke шi s'ar strъmꙋta în starea гreчiлor de oвщe kꙋm era akꙋm o sꙋtъ шi doъ sꙋte de anĭ! N'ar фi o mꙋnkъ zadarnikъ sъ лase лꙋkrꙋ гata фъkꙋt, sъ

лase лimбa kare se skrie în zioa de astъzĭ în Гречia sлo-бodъ. шi sъ алерџe лa miџлoaчeлe чeлe de akȣm doъ sȣte de anĭ?

Asфeл ar фi kȣ noĭ kъnd ne᷈am înkide okiĭ deлa orĭ чe aȣ фъkȣt алцĭ oamenĭ de o naцie шi фamiлie kȣ noĭ, шi am înбгъцiшa niшe miџлoaчe чe nȣ ni se kȣбinia a лe întreбȣinцa de kъt akȣm шaпte sȣte de anĭ. Limбa noastrъ akȣm nȣ se maĭ aseamъnъ kȣ лatina de kъt în materie saȣ în diksionar, nȣ însъ шi în формъ saȣ гръmatikъ. Limбa лatinъ ni s'a фъkȣt nȣmaĭ ka o лimбъ doktъ чe are reлaцie kȣ a noastrъ, шi чea чe treбȣia sъ фaчem noĭ akȣm шaпte sȣte шi o mie de anĭ, aȣ фъkȣt фraцiĭ noшri itaлieniĭ: eĭ aȣ aбȣt de normъ пe лatina шi aȣ kȣлtiбat лimбa пoпoрȣлȣĭ romanȣ, kȣm am ziчe шi пe a noastrъ; aшa dar am гreшi фoarte kъnd am лъsa ȣn лȣkrȣ rata шi ne᷈am întoarчe înaпoĭ kȣ o mie de anĭ ka sъ înчeпem шi noĭ de akoлo de ȣnde aȣ înчeпȣt itaлieniĭ шi ka sъ фim tot d'aȣna kȣ o mie de anĭ maĭ înaпoĭ de kъt dъnшiĭ.

Aшa фiind kъ aȣ лȣkrat itaлieniĭ în лokȣл nostrȣ, n'ar treбȣi sъ ne᷈arȣnkъm okiĭ sъ бedem чe aȣ фъkȣt? Бine este sъ ne цinem de лimбa фranцozeaskъ atъt de sъrakъ, atъt anomaлъ, atъt de destoĭnikъ a strika пe a noastrъ, dȣпe kȣm ne a strikat'o de бre o 12 anĭ în koaчĭ? Limбa фranцozeaskъ ne᷈a strikat лimбa, kaпeteлe, oбiчeiȣriлe, reлiцia, пentrȣ kъ пȣцinĭ din kъцĭ o înбaцъ îшĭ бat kaпȣл kȣ aȣtoriĭ kлasiчĭ, шi romanцeлe чeлe maĭ neрȣшinoase se бъd în mъĭniлe tineriлor. Aчeasta o шtiȣ deлa mine, пentrȣ kъ лa бîrstъ de 19 anĭ mъ înбъцa фranцozeшe kaбaлerȣл de Faublas, шi пoate aчeasta бa фi пriчina de niчĭ n'am пrea înбъцat aшa бine фranцozeшe; kȣ asфeл de daskъл, asфeл de karte, asфeл de пъraбȣrĭ. Mare пaгȣбъ addȣчe

ачеastъ лimбъ шi dȣхȣлȣї шi iнimiї шi лimбiї romъneщi, kъчї нiчї într'o лimбъ нȣ s'aȣ skris atъtea kъrцї desфrънъtoare шi aпrinzъtoare de dȣхȣл шi inima Omȣлȣї. Limба ачеasta нȣ se поate maї нiчї de kȣm înвъца нiчї a se ворвi нiчї a se skrie фъrъ ажȣtorȣл алteї лimбї чел пȣцin ал Italieneї, este o лimбъ, sъrakъ de ворве шi воratъ de фrasъ, în kare веde чinева xarakterȣл ȣnȣї omȣ че пȣцin se гîndeщe шi ворвeщe mȣлt; este o лimбъ în kare фiлos-фia шi лiteratȣra н'a пȣkȣt фаче пasȣriле че ar фi trевȣit sъ фakъ în веakȣл nostrȣ; e o лimбъ în sфîrшit asemenea ȣneї kokete kȣ rȣst kare щie a se îmпodoвi kȣ лȣkrȣrї strъ-ne, фъrъ a se okȣпa kȣ лȣkrȣrї serioase шi вredniче de o matroanъ, чi нȣmaї kȣm sъ плakъ ka sъ sȣвжȣце пe kȣrte-zaniї sъї.

Nimik нȣ e maї rъȣ шi maї sлȣt de kъt ȣn omȣ saȣ нo-rod kare se ȣїtъ пe sine ka sъ se ia maїmȣцъndȣse dȣпe o-вiчeюriле алtȣї omȣ, алtȣї norodȣ. Noї вrъnd sъ imitъm пe фrançeзї, лimба лor нȣ e în stare a ne înвъца kȣrat шi nemiжлочit de kъt нȣmaї tot че aȣ eї maї rъȣ шi maї strъ-kat de kъt în челе лалte naцiї; kъчї moraлa чea tare a пъrцiї чeї sъnъtoasc a фrançeзiлor нȣ o вom пȣtea imita шi doвîndi din kъrцї чi нȣmaї din пiлde trъind în miжло-kȣл лor шi aвînd de пovъцȣitorї пe чeї kari sȣnt din însȣ-шї ачea пarte sъnъtoasъ a naцieї. Sъ фereaskъ Dȣmnezeȣ лȣmea de kreщinȣл saȣ de eвreюл tȣrчit! kȣm sъ фereaskъ Dȣmnezeȣ шi пe вiata цara noastrъ, de a se înmȣлцi în tr'ъnsa romъniї фrançoзiцї! kъчї atȣnчї нȣ вom aвea re-вoлȣцiї, чi reвeлiї, tълхъriї, înжȣnгerї, вiseriчї restȣr-nate. Revoлȣцia din 91 н'a, въrsat atъta sъnцe nevinoвat în miжлokȣл a 36 de miлioane sȣфлete kъt se вa въrsa între doъ miлioane de romъnї. Шi че поate aщeпta чinе вa de

ла ѹн нород kare îшĭ деспреця̆еще лимба, обічеюріле, ші tot че este пъмънtенesk ka съ înвеце пе ђюмътate алtе обічеюрĭ, ші алtъ лимбъ прin kare веде череле maĭ леsne adikъ челе maĭ реле? Абia în zече anĭ s'aѹ̆ îмпръщiat între ђюнiĭ ноштri a treia парte din diksionarѹл ші граматika франџozeштĭ, ші тоцĭ нѹмаĭ ворбesk de kъt de либерtate, пе kare neînцелегîndѹo віне, o мърџinesk într'ѹн desфрîѹ̆ ші nesѹпѹнере ла леџĭ ші ла ашезеmiнte. Ші ачестea сѹnt roadеле ѹнеĭ înвъцътѹрĭ în kare нѹ se înвъца nimik temeĭnik. Фъръ філософie нѹ пѹtem a не гъндi dreпt, ші înчепѹтѹл філософieĭ este, дѹпе kѹm am zis ші алtъ datъ, черчetarea нѹmелор, saѹ̆ a ворбелор, este definiцia чea adeвъratъ a termenilор че întrебѹinцъm. Tokmaĭ ачеasta нѹ o пѹtem афла în лимба франџozeaskъ, къчĭ e o лимбъ în kare treĭ пърцĭ de ворбе îшĭ aѹ̆ oriџina in алtе лимбĭ, ші нѹмаĭ într'ънsеле ле поate чine ва афла însemnarea чea adeвъratъ. Ачеasta поate este ші прічina пентрѹ kare філосоfia франџезiлор e maĭ ђюs de kъt a немцiлор. (?)

Nota la II

În despърцirea ачеasta se вѣд, дѹпе kѹm am zis, toate ворбеле че аратъ ніше нѹмірĭ џерале de înбръкъмinte пре kѹm veşmîntu, câlçamîntu... kѹm ші челе че арът ніше нѹмірĭ în парte însъ de лѹкрѹрĭ de неапъратъ треbѹінцъ, пе kare нѹ ле skimбъ Омѹл kѹ moada, прекѹm: camaşâ, mantá, peptine... toate ачестea сѹnt de оріџінъ латінъ. Însъ kъte întъмплърĭ n'a авѹt Рѹмънia? kъте націĭ n'aѹ̆ trekѹt прin tр'ънsa, фie-kare kѹ kostѹмеле ші înбръкъмinteле сале? De kъte orĭ n'a skimбat Ромънѹл deла ораше înбръкъмin-

teа, лѫъndѫse dѫпe a лtor noroade saѷ naцiй? Къnd înврък ъndѫse ѫnгѫреще, къnd лешеще, къnd тътъреще, къnd тѫрчеще, къnd iar тѫрчеще imitъnd karikatѫреле Фanarѫлѫi; 'шĭ a adъorat вokaвѫлarѫл artikoлѫлѫĭ înвръkъmintei лѫĭ kѫ феллѫrimĭ de nѫmirĭ strъine. Къnd a възѫt ъntъea datъ Romъnѫл dѫлamъ, potѫrĭ, kontош, anteriѷ, чeakшirĭ, 'sлik, fireще къ a întreвat пe чeл kare лe пѫрta kѫm se kiamъ шi aчeлa ia spѫs kѫm se kiamъ. Аша s'a вѫгat în artikoлѫл aчesta ворвеле: dѫлamъ, чепken, тъtarkъ, kontош, potѫrĭ, шaлварĭ, fermene, — anteriѷ, чeakшirĭ, skѫrteĭkъ, цѫвea, вiniш, isлik, папѫчĭ, мeшĭ, чisme ла noĭ, шi чioвote ла Moлdaвĭ че ле аѷ възѫt ла лешĭ шi mѫskaлĭ, (пentrѫ къ romaniĭ n'aѷ пѫrtat чisme) пе ѫrmъ iar frak, вestъ, пantaлonĭ, sѫrtѫk, вreteлe шi xozѫndraѫrĭ, kreвatъ, maniшkъ. — korset, kaпeлъ, kordon, пarѫrъ, etc. Însъ aчestea нѫ aratъ oriцina romъnѫлѫĭ, fie-kът de mѫлte, aчestea нѫ пot doвeđi natѫra лiмвiĭ лѫĭ. Dar вa întreвa чine вa пentrѫ че în лimвa лѫĭ нѫ гъseщĭ în artikoлѫл înвръkъmintei шi ворвеле, тѫnikъ, torъ, шi aлte asemenea? — Къte веakѫrĭ, domnѫлe, de kъnd Romъnѫл n'a възѫt kѫ okiĭ toga шi тѫnika! шi kѫm вreaĭ ka sъ пъstreze нѫмeлe a ѫnor лѫkrѫrĭ че нѫ ле kѫnoaще. Kare însъ вa лѫa пana ka sъ skrie saѷ sъ ворвeaskъ de kostѫмeлe шi înвръkъmintea romaniлor веkĭ, вa nѫmi fie-kare oвжet пe nѫme, шi ворвеле вor fi foarte romъneщĭ iar нѫ strъine. Asemenea ворве se вък kѫ лokѫл лor în diksionareлe тѫтѫлor лimвiлor че n'aѷ niчĭ o afinitate kѫ чea лatinъ, ne kѫm în diksionare romъneщĭ, ѫnde kѫ adeвърat вor fi ла лokѫл лor, dѫпe o ръtъчire de atъtea веakѫrĭ. Este de treвѫinцъ aчi шi ѫrmъtoarea въгare de seamъ: toate ворвеле strъine întrѫ a ле înвръkъmintei se вък къ ле аѷ întrodѫs în лimвъ ro-

мъніĭ чеĭ dупе ла orame kare sунt челе din тъяў momiцe (maĭmуце) націonaле; însъ se въd шi ла sate, шi ла мунте, шi ла валtъ ворве kare ну sунt de oriџinъ romanъ пре kум: sarikъ, гаугъ, zere, kъчiулъ, onincĭ, iцarĭ, zъвун, oвieле ш ч л: Аuĭ în уnеле вedem ачecamĭ пrічinъ ka шi în челе arъtate maĭ sус, шi în алteле пе чеа уrmъtoare. Dачia a фost лъkуitъ de noroade шi maĭ nainte de deskълikarea romaniлор în tr'ънsa. Ачеĭ oamenĭ îшĭ aвea kostуmeле шi îнвrъkъmintea лор. Romaniĭ 'ia aŭ aфлat kу дъгsеле; ama вiind în Dачia, skimвънd kлima Italieĭ aŭ treвуit sъ skimвe мулte шi din вeшminteле лор; aŭ treвуit sъ sъ ia sarika, шi гауга Dачieĭ ka sъ se anere de фrigуl iernеĭ шi de плoiле вeriĭ ш ч л: Че фаче фranцezул saŭ алtъ націe din zioa de astъzĭ kънd ia turвanул turkулуĭ sъ 'л поarte saŭ вine treвуiнца a ворвi de дънsул de kът sъ'л нуmeaskъ iar t у р в а н? Че фаче kънd вine treвуiнца a ворвi despre senatул turчesk, de kът a'л нуmi пе нумеле луĭ Dиванŭ шчл: dar asemenea ворве фie kът de мулte ну skimвъ лimвa фranцozeaskъ de a фi лimвa фranцezулуĭ, чi din протiвъ îĭ aвуцeшe diksionarул.

Nота la III.

Бъгъriле de seamъ че s'aŭ фъkут ла însemnarea de sус, se not aплika шi ла ачest artikoл пentrу treвуiнчioaseле xraneĭ. Între ворвеле че arъt xrana în џeneraл, вedem: farinâ, pâne, apâ, vinu, sare.... шi între челе че aduче лuksул saŭ oвiчеiуriле шi momiцъria дупе strъinĭ, akoлo вedem kiuшkeaвaв, пiлaф, kanama, anremoxt ш ч л: dar ачestea n'aŭ фost мъnkъrĭ ku kare s'aŭ xrъnit romaniĭ шi пе kare

лъсъндуле еĭ ши ла фiiĭ ши непоцiĭ ,ши strепепоцiĭ лор, аче-цiа авъnd лукру, ну лӗа пъstrat нумеле. Romъnул ла къte лукрурĭ 'iаŭ ръmas dела пъринцĭ лӗа пъstrat ши нумеле пе къt поate ун нород фъръ куатуръ пъstra нiще сувенiri de доъ miĭ de anĭ. Пiлафул ши алte asemenea înкъ se веde фiгурънd în кърцiле тутулор нацiiлор фъръ а ле префаче ши desnatura лiмва.

Nота la iv.

În artiкола рудeniеĭ se въd toate нумiriле de oriцinъ латinъ ши унеле маĭ вine пъstrate în лiмва Rqmънулуĭ de къt în a Italiaнулуĭ, прекум unchiu, zio; алтеле iаръ kare se въd пеrdуte ши neîntrevуinцate în лiмвiле italianъ францезъ... se афлъ în лiмва romънъ; прекум finu de унde вine ворва afinitate, affinità italieнеще ши affinité францозеще. Ачеastъ вѣгаre de seamъ se поate фаче în de обще în лiмва romънулуĭ, къчĭ foarte adesea вом întълni în trънsa ворве de oriцinъ латinъ, kare ну se афлъ nічĭ în францеza nічĭ în italiana... ши віче-зersa.

Nота la v.

Κήδη, în лiмва гречеаskъ însemneazъ гriжъ; κήδη дупъ diaлеktул dorik se фаче κάδα; skimвънd пе δ în z saŭ s, se фаче casa. Kasa a fost чеа din тъiŭ гriжъ' a Омулуĭ ka съ se пуе ла adъпоst îndatъ че'шĭ a kуnoskут trевуinцеле. Kasa înseмneazъ o гriжъ. Ку ачest нуme аŭ вenit моштiĭ romanilор ку Enea dела Troica, унde se ворвiа лiмва dorikъ, ачest нуme 'л аŭ întrевуinцat italienii de treĭ miĭ de anĭ апроaпе, ачesta îл întrевуinцеазъ ши astъzĭ, ши ку ачesta s'аŭ întrевуinцat ши se întrевуinцеазъ ши romънiĭ ka

sъ'шї nѵmeaskъ лokѵл de лъkѵinцъ, kare este чea adeвъrатъ rriжъ a фi-kъrѵia. Ѓn asemenea nѵanцe вede чinева oriцina ѵnѵї norod: în kasa шi în kѵrtea Romъnѵлѵї kъte лѵkrѵrї aў remas saў nenrefъkѵte saў neпerdѵte din nrichina întъmnлъrilor, aў rъmas шi kѵ nѵmeлe лor din вokaвѵлarѵл лatin фъrъ aлtъ nrefaчere de kъt aчeea чe aў nѵtѵt addѵчe kлima kare are o mare inфлѵinцъ лa orraneлe rлъsѵitoare aлe Omѵлѵї.

Nota la vi, vii, viii, ix, x, xi.

Natѵra e вeчnikъ, ea nѵ se sѵnnѵne nrefaчerilor ka oвiчeiѵrilе, niчї modeлor ka вesminteлe. Lѵkrъrilе eї sѵnt tot aчeлea, шi tot asфeл лe'a въzѵt romъnѵл în Itaлia шi în Daчia; nrin ѵrmare nѵmirilе kѵ kare se aratъ лѵkrъrilе eї aў treвѵit sъ remъe Romъnѵлѵї maї neskimвate dѵne kѵm лe'aў aвѵt шi moшiї лѵї, nentrѵ kъ orї ѵnde s'a aфлat eл, nѵ лe'a nerdѵt din вedere, шi în ѵneлe a nъstrat maї вine eл вorвeлe шi de kъt itaлianѵл nre kѵm humâ, ningere шi aлteлe. De вom nъшi în чeлe treї rirate aлe natѵreї atъt se skimвъ nѵmirilе, ne kъt natѵra 'ia înфъцiшat romъnѵлѵї în Daчia aлte oвжete deoseвite de a лe Itaлieї. Mineraлeлe kѵnoskѵte вѵлreї saў rлoateї aў aчeлeaшї nѵmirї шi în лimвa romъnъ шi itaлianъ, nлanteлe чe se aфлъ шi în Daчia шi în Itaлia aў aчeлeaшї nѵmirї, вa înkъ atъt aў (1) nъstrat romъniї asemenea nѵme în kъt daka n'aў aфлat în Daчia ѵn фeл de nлantъ saў arвѵre чe aў aвѵt în Itaлia, шi aў въzѵt aлta kare semъna лa фrѵnzъ saў лa aлte însѵшirї kѵ a-

(1) Plantago, plantaginis, plantaginâ, pâtlaginâ, rum: piantaggine, itl. plantain frz: s'a ѵitat a se nѵne în aчest вokaвѵлar kѵm шi aлteлe.

џелеа, аȣ dat nȣme italian ла пrodȣkte але Daчieĭ. Пre-kȣm спre піldъ, în Daчia nȣ kreще лаȣre (daфin). Ве-nind romъnii ачі, аȣ въzȣt вȣriana a kъria фrȣnze seamъnъ kȣ лаȣреле (daфinȣл) ші а nȣmito лаȣр; dȣпе kъte ва џе-nерaції s'a леџиȣit aчeastъ nȣmire a se da aчеції вȣrienĭ; maĭ пе ȣrmъ strenenoцiĭ челор d'ъn tъĭ romъniĭ ne maĭ въzънd лаȣреле чел adeвъrat, kънd лі s'a adȣs de vînzare din църіле гречещі, ла чеа din tъĭ vedere a treвȣit sъ în-treвe пе neгȣцъtor kȣm se kiamъ ачеа фrȣnzъ; ачеsta фiind grek saȣ romъnȣ че a adȣs плanta din Гречіа a sпȣs kъ se nȣmeще daфinȣ. Аша ші a фъkȣt Romъnȣл о limвъ în kare лаȣре sъ însemneze пrodȣktȣл Daчieĭ ші daфin пе ал Гречіеĭ ші Italieĭ. Asфел черчетънd aфлъm пrічina orĭ ȣnde вom vedea o deoseвire între ачеste doъ dialekte ла nȣmirea mineraлелор плantелор ші animaлелор. Ачeastъ deoseвire o aфлъm maĭ mȣлt ла паserĭ ші пеціĭ; пеntrȣ kъ паseriле ші пеціĭ ачест r doъ kлime saȣ пъmъntȣrĭ sȣnt maĭ mȣлt deoseвite.

Nota la XII.

În artikoлȣл desпre timпȣ, daka aфлъm вorвеле vreme, чеas, sфert, aфлъm ші пrічina întrȣdȣчеriĭ лор: kȣ întrȣ-dȣчеrea kърціlor sлaвe în biseriчĭ s'a întrȣdȣs ші чeasлo-вȣл kȣ чeasȣriле; dȣпе чeasȣrĭ aȣ venit ші sфertȣriле; vreme s'a întrȣdȣs kȣ oвічеiȣл limвiĭ sлaвe kȣm s'a întrȣdȣs ші ла romъniĭ din Maчedonia kero, oвічnȣindȣse kȣ limвa гре-чeaskъ. Beak, пеntrȣ kъ se aфлъ în вokaвȣлarȣл sлaв nȣ este вorвъ sлaвъ; чі пrічina este kъ toate noroadеле aȣ a-чеeaші oriџinъ, ші limвiле s'aȣ фъkȣt dȣпе desпърціrea no-roadелор, dȣпе kлime ші imitaцiĭ але natȣreĭ. Kȣ toate kъ no-

roadeле 'шї aў фъkꙋt deosebite лimbї, însъ în фie-kare aфлъ чineвa semne, eлemente шi doвezї къ o лimбъ aў aвꙋt oamenїї лa înчепꙋt. Asфeл aфлъm *ἀμνὸς* гречеще, *ἀγνὸς* agnus лatineще, агнецъ sлaвoneще, agnello itaлieneще, agneau францozeще, gnelu rомънеще; asфeл aфлъ чineвa шi вerвꙋл dare лa mꙋлte лimбї къ se asamънъ: *δίδειν*, dare, дать, donner. Asфeл вedem шi вoрвa вeakў, de ꙋnde вine вekꙋire, вekꙋit, шi vecu, францozeще кꙋm шi weak енглeзeще. Dar se aфлъ шi în diksionarꙋл sлaв, че ne nasъ? Limba rомънeaskъ nꙋ e sлaвъ шi însꙋшї d'ar aвea вoрвe kꙋrate sлaвe sꙋвt формъ saў tinї rꙋmънещї, ne кꙋm de вor aвea niще вoрвe aшa de џeneraлe.

Nota la XIII.

Am arъtat kътъ inфлꙋinцъ a aвꙋt skimвarea reлiџieї шi întrꙋdꙋчerea maї лa ꙋrmъ a kърцiлor sлaвe în termeniї teoлoџieї: kꙋ toate вoрвeлe че a пъstrat Romъnꙋл în skeлetꙋл Kredinцeї, însъ tot s'aў вîrît шi чeлe ꙋrmъtore пrekꙋm:

Prečista	Madonna
Sфîntꙋл Dꙋx	Spirito Santo
Raiў	Paradiso
Mîntꙋire	Saлꙋte
Isповedanie	Confessione
Dꙋxoвnik	Confessore

ш. ч. л.;

Iadў, вotezў, aiasmъ, metanie sꙋnt вoрвe гречещї: *ᾅδης*, (i) de sꙋвt (a) лa noї se чiteще фъkъndꙋse diфtonгꙋл ia; *βάπτισμα* (a) s'a фъkꙋt (o) kare se întъmплъ des în лimвa sлaвъ, (i) s'a фъkꙋt (e) пънъ a aџꙋns вotesma, вotesma, вotez.

Nota la xiv.

Daka ла нȣмеле a мȣлtor serвъtorĭ se вѫdȣ oare kare skimвърĭ, deoseвirea este în фras iar нȣ în materie. Sпre пiлdъ: Romънȣл ziче Maĭka Dom̃nȣлȣĭ; itaлiaнȣл Doamna mea, Madonna; ȣнȣл ziче Dȣminika флoriiлor шi aлtȣл a stълпъriлor: delle palme; ȣнȣл ziче înълцerea; aлtȣл ascension; ȣнȣл addormirea, aлtȣл assunzione; ш. ч. л.: Nȣ e mirare daka шi în artikoлȣл ачesta 'шĭ a лъsat ȣ de шi ȣnde лimвa sлaвъ ȣrmeлe saлe, kъчĭ a trekȣt шi s'a zъвovit kъte va вreme în Бiserika Romънȣлȣĭ. Пre лънгъ ачestea se maĭ фaче ачeastъ вътare de seamъ, kъ sъrвъtoriлe чeлe vekĭ aлe romънiлor sȣnt: Satȣrnea, че пънъ în zioa de astъzĭ se serвeazъ în aџȣнȣл anȣлȣĭ нȣoȣ, kъtъndȣ'шĭ romъnii în фeлȣrimĭ de kinȣrĭ norokȣл; џoiлe dȣпe Пaщĭ toate, în kare se чinsteщe Жoie tȣnъtorȣл пentrȣ фȣлџere шi grindinъ; џokȣл kълȣшariлor, în kare se serвeazъ adduчerea aminte a џokȣлȣĭ лȣĭ Romȣлȣ ла rъпirea Saвineлor, шi aлteлe mȣлte kare se aфлъ înrъdъчinate între sъteni maĭ mȣлt de kъt sъrвъtoriлe вiseriчiĭ.

Nota la xvi.

În artikoлȣл пentrȣ arte щiinцe шi meщeшȣгȣrĭ este фoarte sъrakъ лimвa norodȣлȣĭ romъn, adikъ нȣ este niчĭ maĭ пe џos niчĭ maĭ înainte de kъt лimвa orĭ kърȣĭ norod. Atъцia termenĭ de щiinцe, arte, шi meщeшȣгȣrĭ щie sъteanȣл romъn kъцĭ щie шi sъteanȣл гrek, фranцez itaлian neamц.... Noĭ пънъ akȣm n'am вorвit de лimвa лiteraцiлor romъni, чi de a нoпorȣлȣĭ Daчieĭ. Literaцiĭ îшĭ

фak sinгꙋrĭ termeniĭ kъnd добîndesk ideiле, шi лꙋmea se ia dꙋпe aчeia kari aŭ dat лimбiĭ niщe termenĭ шi niщe фorme потriвite пe фirea eĭ.

Nota la xvii.

Orĭ kъt de nekꙋлtiвatъ a фost deлa o вreme înkoačĭ arta armeлor între romъnĭ, însъ dꙋпe termeniĭ че se въd însemnaцĭ în despъrцirea xvii. se вede kꙋrat skeлetꙋл aчeщiĭ arte фoarte deплinit шi în stare a înkiea kaпitoлeлe Arteĭ miлitare.

Nota despre ajectivi.

Toate însemnъriлe че s'aŭ фъkꙋt пentrꙋ sꙋбstantiвĭ, aчeлeaшĭ se пot aплika шi лa adжektiвĭ. De вom îmпъrцĭ фeлꙋл aчesta de вorбe în фiziче пre kꙋm алб, roшꙋ, strъmб, rotꙋnd, дꙋлче, akrꙋ, kaлd, reче шчл: шi în moraлe пrekꙋm: бꙋn, reŭ, krꙋd, блъnd шчл: вedem în artikoлꙋл adжektiвiлor kъ чeĭ фiziчĭ sꙋnt maĭ mꙋлцĭ de kъt чeĭ moraлĭ. Прiчina este tot aчeea че am въzꙋt шi лa sꙋбstantiвiĭ moraлĭ. Че se atinщe însъ de adжektiвiĭ nꙋmeraлĭ, în aчestea aŭ фost maĭ фiлosoфĭ romъniĭ de kъt toate naцiiлe, kъчĭ în toцĭ termeniĭ nꙋmeraлĭ se вede aплikatъ sistema zeчimaлъ. Romъnꙋл asфeл чiteщe nꙋmeriлe în tokmaĭ dꙋпe treaпta шi пreцꙋл лor. Бaцe чineвa de seamъ kъ în лimбa romъnъ фie-kare treaптъ de цiфre spre stъnгa ia ꙋn nꙋme aл sъŭ шi nꙋ se maĭ skimбъ, dꙋпe kꙋm nꙋ se skimбъ niчĭ пreцꙋл цiфreĭ: spre пiлdъ ꙋnimĭ, zeчĭ, sꙋte, miĭ... Kъnd Romъnꙋл чiteщe 20, este фoarte konsekꙋent kꙋ sistema zeчimaлъ шi ziче doъ-zeчĭ, adikъ kꙋm am ziче gre-

чеще δύο δέκα, saȣ̆ δεκάδες, în фranџozeще deu dix. În вre-me че гrekȣл, лatinȣл, itaлianȣл, фranџezȣл шчл: чiteще nȣmъrȣл strikat пrintr'o înвoire rъȣ̆ întrȣdȣsъ шi лeџиȣitъ фъrъ a korespȣnde kȣ фiлosoфia sistemeĭ zeчimaлe. 3o, 4o... 85 se чitesk rȣmъneще treĭ zeчĭ, пatrȣ-zeчĭ, ontzeчĭ шi чinчĭ; 100, 200, 374 se чitesk o sȣtъ, doъ sȣte, treĭ sȣte шaпte zeчĭ шi пatrȣ; 1000, 2000, 3496, se чitesk o mie, doъ miĭ, treĭ miĭ пatrȣ sȣte noъ zezĭ шi шase. Askȣлte чine вa пe фranџez kȣm чiteще nȣmъrȣл aчesta din ȣrmъ шi aлteлe mȣлte: askȣлte шi пe гrek шi пe Itaлian шчл: фranџezȣл ziче treĭ miĭ, пatrȣ sȣte пatrȣ-doĭ-zeчĭ, zeче шi шase; itaлianȣл чiteще ka шi гrekȣл dȣпe o înвoire iar nȣ dȣпe sistema шi фiлosoфia nȣmeraџieĭ. Atȣnчĭ ar simџi гrekȣл nȣmeraџia romъneaskъ, kъnd ar вedea kъ ro-mъnȣл чiteще nȣmъrȣл de sȣs: τρεῖς χιλιάδες, τέσσαρες ἑκατοντάδες, ἐννέα δεκάδες, καὶ ἕξ, шi фranџezȣл atȣnчĭ s'ar вedea kъt e de înaпoiat întrȣ înвъџъtȣra aritmetiчeĭ шi aлџeвrieĭ (neпotriвindȣse лimвa kȣ deфiniџiiлe че dъ) kъnd ar aфлa kъ romъnȣл чiteще asemenea nȣmere: trois mille, quatre-cents, neuf-dixs et six.

Pъntru verbi.

Пentrȣ лȣkrъriлe че neînчetat aȣ̆ aвȣt romъniĭ, пentrȣ aчeлea aȣ̆ пъstrat шi вerвiĭ de oriџinъ лatinъ; лa kъte лȣ-krъrĭ însъ s'aȣ̆ amestekat strъiniĭ orĭ întrodȣkъndȣлe saȣ̆ inфлȣind kȣ sȣperioritatea, akoлo 'шĭ aȣ̆ dat eĭ nȣmiriлe лor. Пiлdъ пroaspъtъ aвem de kȣrînd пe rȣшĭ: kъџĭ вerвĭ nȣ ne'aȣ̆ лъsat în administraџie шi miлiџie; însъ kȣлtiвa-torĭĭ лimвiĭ вor aлeџe шi пreфeri пe чeĭ че sȣnt tot de ȣn neam шi фeл kȣ вerвiĭ чeiлaлџĭ aĭ лimвiĭ.

OBSERVATII GENERALE

Пeste 1300 de ворве maĭ de ръdъчinъ, kare ar пstea ѕлъжі ka niųe tsлпine лa maĭ mтлte ramтre de ворве че пot sъ înkiee фamiлiĭ, s'aȣ adтnat în вokaвтлarтл че 'л am înфъцišat чititoriлor.

Ka sъ îmmтлцim dintr'o ворвъ saȣ tтлпinъ radikaлъ maĭ mтлte ramтre, aвem doъ miжлoaчe: тnтл aл deriвaцieĭ ші aлtтл aл komптnerii. Aл deriвaцieĭ пrekтm deлa bună, bunêtate, buneçe, bonaçâ, bunicâ шчл: ші aл komпoziцieĭ, kъnd din doъ ворве saȣ dintr'o ворвъ ші пrenoziцiĭ фaчem aлte ворве; пrekтm scriere, pre-scriere, pro-scriere, des-criere, în-scriere, sub-scriere.

Пrin aчeste doъ miжлoaчe în toate лimвiлe se îmmтлцesk ворвeлe, în kъt în лimвa neastrъ птmaĭ din ворвeлe arъtate în вokaвтлarтл aчesta птtem фaчe пeste 17 miĭ ворве de oriцinъ лatinъ, a kъrora saȣ ръdъчina se aфлъ în лimвa romъneaskъ, saȣ maĭ mтлte ramтri фъrъ ръdъчinъ kare, neфiind întreвтinцate din пriчina лiпseĭ ideiлor, akтm îші пot лтa лokтл лor în diksionarтл romъnesk ші a se întreвтinцa în kъrцiлe aтtoriлor romъnĭ.

Sпre a фi maĭ вine înцeлeшĭ вom, adтчe aчi kъteвa ворве de ръdъчinъ din kare вom пrodтчe toate ворвeлe че se пot фaчe пrin deriвaцie ші komптnere. Kт aчeasta arъtъnd kтm se îmmтлцesk ворвeлe ші se aвтцeшe лimвa, într'aчeeaшĭ вreme вom arъta ші kiптл deriвaцieĭ ші komптneriĭ ворвeлor kъ este maĭ tot aчeлa лa amъndoъ diaлekteлe, kare doвedesk kъ фak тna ші aчeeaшĭ лimвъ.

Авънd о ворвъ de ръdъчinъ, фачem dintr'ънsa dѕпъ treвѕinцъ шi dѕпе natѕra ideeĭ, о фamiлie de ворве dѕпе kѕm se ва вedea; dar ka sъ înлesnim пе чetitor ла înцелеsѕл фieшĭ kъriia ворве, addѕчem desлѕшiriле ѕrmъtoare:

Ка sъ ia о dee о deosiвitъ пѕanцъ saѕ̆ о алtъ însъmnare релatiвъ kѕ sine, пе întreвѕinцъm kѕ niцe пъrtiчеле пе kare, пе ѕпеле ле пѕпem înaintea ръdъчinеĭ шi алteле dѕпе ръdъчinъ. Пе челе d'ъntъiѕ̆ ле вom пѕmi препозiцiĭ în kompoziцie, шi пе челе d'adoiлea: dѕпепозiцiĭ, saѕ̆ фinале, orĭ terminaцiĭ.

Препозiцiĭ sѕnt челе ѕrmъtoare:

1° а, ав шi авs, че аre ачеашĭ пѕtere kѕ ἀπὸ гречеще: шi însemnеazъ ѕп фел traцere aфаrъ, ѕп фел de miшkare de akoлo în koaчĭ, шi adesea korъsпѕnde kѕ (în). ав se вede întreг пѕmaĭ kъnd вine dѕпе dъnsѕл 'о вokaлъ, iar ла алte întъmплърĭ se skimвъ b în konsona че ѕrmeazъ: kѕm urire aburire, punere appunere, tragere attragere, abstracţie, nobilire, annobilire, (înnobilire).

2° аd, че însemneazъ asemenea miшkare шi korъsпѕnde kѕ (ла) шi πρὸς; kѕm unu, adunu, adikъ ѕnesk ла ѕп лok, ducu adducu; apâ, apare, adâpare, (duce şau da la apâ).

3° ante, че însemneazъ nainte; kѕm: camerâ antecamerâ, cedere, (de ѕnde пѕрчedere) antecedere.

4° con, co, шi cu, (de о пѕtere kѕ ξυν гречеsk *) че însemneazъ înпреѕпъ; kѕm: tenire contenire, giurare, congiurare, prindere, coprindere шi cuprindere.

5° de, че însemneazъ пentrѕ saѕ̆ miшkare de aчi nainte, шi kam koresпѕnde kѕ гречеskѕл περὶ; kѕm: prindere, deprindere, scriere descriere, ducere, deduчere.

---

* Prepoziţia ξυν, se scie que este κσυν, scoţîndu pe κ, remâne συν, scoţîndu pe σ, remâne κυν, de unde κύντερος; κυν pronunţatu latinesce, face cun, de unde cu românescu.

6° DES, DIS, ши DI че însemneazъ ʌinsa ideeĭ че врem сь arъ-тъm saў vn ʌvkrv împrotiвъ de ideea че врem съ спvнem, kvm: frêu, desfrêu (adikъ фъръ freў); fiinçare desfiinçare: DI însemneazъ despъrцire saў depъrtare ши korrespvnde kv гречеskvʌ διά: stare, stançâ, distançâ; ferire, ferinçâ, differinçâ, pârцire despârцire *.

7° ES, saў S, че este de o пvtere kv ἐκ, saў ἐξ гречеsk, ши însemneazъ афаrъ, saў ʌinsъ de чеva, kvm: ire eş-ire (a merцe saў a фаче iĭ афаrъ **); punere, spunere (a пvne афаrъ ideea saў kvвîntvʌ); minte, mintitu, smintitu. (афа-rъ din minte).

8° IN, че însemneazъ în ʌъvntrv; kvm bunêtâцire înbunêtâцire, flare înflare (a вьга вînt în ʌъvntrv).

9° OB, kare skimвъ пe b în konsoпa че vrmeazъ dvпe si-ne ши însemneazъ maĭ mvʌt înпrotiвъ, o miшkare saў împinцere deʌa noĭ înainte; (korrespvnde kv κατά) kvm morîre, ommorîre, cidere, occidere saў uccidere, punere oppunere (пvnere departe de noĭ, împrotiвire, ʌъsare афаrъ).

10° PRE, че însemneazъ kъnd înainte пre kvm sciinçâ, presciinçâ; kъnd repetiцie saў înnoire kvm facere prefacere; kъnd asvпra, пrekvm dicatu predicatu, dicâ predica, (zi-чere kvвînt asvпra vneĭ пrichinî).

11° PRO, че însemneazъ înainte în вreme saў în ʌokў; kvm vedere provedere, punere propunere.

---

* Ka съ nv amestekъm пe DE kv DI, kvm se фаче de Itaʌienĭ ши Moʌdaвĭ, вom arъta kiar din фirea ʌor, kvm ши dvпe însemnarea în ʌimвa ʌatinъ kъ DE, korrespvnde kv περί; kvm: descriere, περιγράφειν; iar DI, kv διά; kvm: distançâ, διάστημα.

** Ideea merцerii saў пъшirii maĭ ʌa toцĭ oamenii se esпrimъ kv strigarea iii! de vnde ἴημι гречеsk, ire rvmъnesk, de vnde ши modvʌ порvnчitor: ii, adikъ merцĭ.

12° RE, че însemneазъ репетiцie, саŭ înnoire кꙋм: sârire resârire, mânere ремânere; саŭ înanoĭ: ducere reducere.

13° RES, че însemneазъ нераціе, ꙋръ ши înanoĭ; кꙋм: simţire rêssimţire, banare resbuнere, plată resplata; ши алте орĭ кꙋвîршire; кꙋм batere rêsbatere.

14° STRA че аре маĭ ачеашĭ пꙋтере кꙋ RES: batere resbetere străbare, ши însemneазъ кꙋвîршire саŭ de коло пънъ dinколо.

15° SUB, че însemneазъ dedesꙋвт, шiskимвъ пе b în корsoana ꙋрмътoare: кꙋм punere suppunere, ferire suff rire, alternu subalternu.

16° TRA ши TRI че есте маĭ de о пꙋтере кꙋ STRA, însemnънd кънте о датъ ши префꙋчерé кꙋм: ducere trâducere, dare, trâdare; mitere, trimitere.

17° INTRE саŭ INTER, а кърꙋiа гласꙋire нꙋмаĭ îĭ аратъ ши însemnarea: vorbire întrevorbire, prindere intreprindere.

Iар Dꙋnenozіціiле саŭ terminaціiле сꙋнt челе ꙋрмътоаре:

1° ORU, че аратъ о персоанъ каре фаче орĭ лꙋкреазъ чева; кꙋм seriere, scriitoru, (че scrie).

2° ORIU, че аратъ ꙋн локŭ ꙋнde se фаче саŭ se лꙋкреазъ чева: sriere scriitoriu, laborare laboratoriu, dormire dormitoriu.

3° Челе în ORU, skiмвънdꙋse în URA, аратъ ideea саŭ însemnarea верыꙋлꙋĭ персоніфікатъ, ка съ zik асфел, каре персоніфікаціe саŭ есте актівъ прекꙋм dела nascere, nascâtoru, пріn прескꙋртаре natoru, natură, саŭ есте пасівъ, кꙋм facere fâcêtoru, fâptoru, fâptură.

4° MÎNTU, ши MENTU аре маĭ ача însemnare кꙋ URA; кꙋм coborâmîntu coborâtura, înjurâmîntu înjurătură; кꙋ тоате къ челе în URA scaмъnъ чева маĭ пасіве. Алеџереа din ачесте доъ termінаціĭ стъ ла ꙋрекеа ши гꙋстꙋл skriitорꙋлꙋĭ

ші ла întъмпінѕа konsoaneлor че se aѳлъ în вorвa de rъdъчінъ.

5° ATU, ITU, SU, ші UTU че, însemneazъ патімъ ші вreme trekѕtъ, kѕm: mîncare mancatu, auḑire auḑitu, înţelegere înţelesu, vedere vêḑutu.

6° Deла ачeste патrѕ t rminaції ші алteлe, de вom skoate пe U, ші вom adъoгa пe IE, se ѳak алte вorве, прin kare, ideea ia o ѳiinцъ metaѳizikъ saѹ moraлъ, прekѕm: declamatu declamatie, misu trimisu commisu commisie, preductu producţie. Aчeste terminaції în лatineще sѕnt în io, ші dѕпe idioma de oвще a лimвiї romъneщї, ѳъkъnd nѕminatiвѕл ka în aвлatiв, ar treвѕi sъ se ѳakъ IONE saѹ IUNE: educatio, educaţione, educâţiune, educâciune; însъ în aчestea ka ші în алteле 'шї a пъstrat лimвa rѕmъneaskъ maї mѕлt de kъt чeлe алte лimвї, însѕшirї aлe лimвiї че se skria o datъ în Roma.

7° OSU, че însemneazъ o aвere în sine a ideeї ші kare se aпaлiseazъ kѕ: пліn de, saѹ kѕ пrenoziціe kѕ; kѕm: luminâ, luminosu (че are лѕminъ, пліn de лѕminъ saѹ kѕ лѕminъ); noru, norosu (kѕ norї saѹ пліnї de norї).

8° ALU ші ILU, че însemneazъ o пoseсie ші kare se aпaлiseazъ maї adesea în kazѕл цeneтiв; kѕm locu, localu (ал лoкѕлѕї); grâmaticâ, gramaticalu (de гrъmatikъ); facere, facilu (de ѳъkѕt, adikъ лesne).

9° IVU че este maї de o пѕtere kѕ ALU ші ILU, kѕ deosевire kъ maї adesea ALU se aпaлiseazъ în цeneтiвѕл kѕ artiкoл ші IVU, ѳъrъ artikoл; kѕm: guvernu localu (гѕвernѕ ал лoкѕлѕї) caḑu numinativu (kazu de numire).

10° BILU, че însemneazъ kaпачitate ші se aпaлiseazъ kѕ пѕtinчios, вѕn, пriimitor de...; kѕm: simţire, simtibilu, mutare mutabilu (пriimitor, пѕtinчios de a se muta).

11° TATE, kare пersoniѳikъ kѕaлitatea aџektiвiлor пozitiвe; kѕm: bunu bunêtate; kѕm ші kѕaлitъціле arъtate

прin ажektiвеле terminate în osu, ALU, ILU, BILU; generosu generositate, moralu moralitate, facilu, facilitate, simţibilu simţibilitate...

12° ICU, че аратъ о посesise ка ши чеде în ALU ши IVU, ши se analiseazъ iar în џenetiв; kум poetu, poeticu (de поеџiï) musâ musicu. Ачеастъ terminaџie este гречеaskъ.

13° ESCU, че аратъ iar о posesie; kум: cavaleru cavalerescu, pittoru (zуграву) pittorescu.

14° IME, че însemneazъ о adунатъ да ун локў de маï мулџï oameni saў kualitъџï; kум: boieru boierime, june junime, neguţâtoru neguţâtorime.

15° ETU че însemneazъ о adунатъ de помï, kум: frasinu frasinetu, pomu pometu.... Ачесте доъ terminaџiï în IME ши ETU se нумesk kолlektiве.

16° INÇA ши ANÇA, kаре персонифikъ ideea saў infinitiвул унуï верв; kум credere credinçâ, aliare aliançâ, provedere provedinçâ, constare constança. TATE персонифikъ ажektiвiï, ши ÇA вервiï.

17° ARU, че însemneazъ маï мулт meserie; kум: pesce pescaru, lemnu lemnaru.

18° ACIU, че аре маï ачеeашï însemnare kу ORU, kум: râpire râpitoru râpaciu, fugire fugâtoru fugaciu.

19° Пре лъngъ ачестеа se маï adaoгъ ши terminaџiiле kаре мъresk saў mikшoreazъ; kум: omu, omoiu omuleţu kум ши челе фemeeшï kаре сунт мулте în лimвa noastrъ ka ши în italieneшe.

Sokotind о ръdъчinъ kаре поate съ фie de натуръ а прiimi toate препозиџiiле, авем din тръnsa 17 ворве din kаре путем deduче din фie kаре пънъ да 19 алте ворве skimвънd terminaџia. Аша s'ар фаче да тreвуinџъ din tr'о ръdъчinъ о фaмiлie пънъ да 327 ворве, toate пе înџелесул Ромънулуï, de ва въгa de seaмъ да însemnarea фie-kъria препозиџiï ши фie-kъria дупепозиџiï.

Batere	Battere
bâtêtoru	battatore
bâtutu	battuto
bâtutâ	battuta
bâtêmintu	batimento
bâtêturâ	battitura
bâtâlie, bâtaie	battaglia
batalionu	battaglione
bâtâiorâ	battagliòla
bâtâiare	battagliare
bâtâiaşu	battagliatore
bâtâiatâ (amestecu)	battagliata
bâtâlierescu	battagliieresco
bâtâiosu	battaglieroso
bâtâiesce	battaglievolmente
batelatâ	battellata
bateletu	battelleto
batelu	battello
batelanţi	battellanti
bâtaiu	battaglio
baterie	batteria
bate-lânâ (batilanu	battilano
batauru	battiloro
bâtâie, baticoru	battito, batticore
abbatere...	abbattere...
desbatere...	disbattere...
combatere...	combattere...
rebatere...	ribattere...
strâbâtere...	strabattere...
resbatere	—

Binare	Binare
binare (î)	combinare
combinatoru	combinatore
combinatu	combinato.
combinaţie	combinazione
desbinare (1)	scombinare

Bunu	Buono
bunêtate	bontade, bonitade, bonità
buneçe	bonizia
bunicâ	nonna
bunaça	bonaccia
bunâçare	bonacciare
bunâçiosu	bonaccioso
bunariu	bonario
bunârietate	bonarietade
înbunare...	inbonire...
resbunare...	vendicare...
înbunâtâţire...	bonificare...
nebunu	pazzo
nebunie	pazzia
nebunaticu	scherzevole
nebunesce	pazzamente
strâbunu	bisavolo
bine	bene
binecuvîntare	benedire
beneficiu...	beneficio...
binevoinça...	benevolença
binevolu	benevole

(1) Desghinare, nu e îndoialâ quê este desbinare fâcêndu pe b, g ca la bine ghine.

CADERE	CADERE
caḑu	caso
câḑâtoru	—
caḑutu	caduto
caḑâturâ	cadimento, caduta
cadaveru	cadavero
cadavericu	cadaverico
cadaverosu	cadaveroso
cadinçâ	cadenza
cadetu	cadetto
scâdere...	scadere...
decâdinçâ	decadenza
precâdere	—
încâdere	incadere

CAPERE	CAPERE
capabilu	capace
capacitate	capacitá
încâpere	capere
începere	principiare
pricepere	percipere
concepere	concepere
principiu	principio
scâpare	scapare

CERNERE	CERNERE
cernitoru	cernitore
cernutu	cernuto
concernere	concernere
concerninçâ	concernenza
concernentu	concernente
descernere	discernere (scern:)
descernêtoru	discernitore
descernêment	discernimento
descerninçâ	discernenza

CERTARE	CERTARE
ceartâ	certame
concertare	concertare
concertatu	concertato
concertu	concerto
descertare	discerre (scerre)

CHIARU	CHIARO
	CLARUS
chiarare	chiarare
chiareçe	chiarezza
chiarificare	chiarificare
chiarificaţie	chairificazione
chiaritate	chiarità
chiarinâ (haut-bois)	chiarina
chiarurâ	chairore
chiaroscurare	chiaroscurare
chiaroscuru	chiaroscuro
dechiarare	dechiarare (di, dis, s)
dechiarire	dichiarire
declaratoriu	diclaratorio
dechiarâmîntu (s)	dichiaramento (s)
dechiaraţivu	dichiarativo
dechiaraţie	dichiarazione
schiaratoru	schiaratore
schiarea (o earbâ)	schiarea
preclaru	preclaro

Chiemare — Chiamare
Clamare

chiemâtoru	chiamatore
chiematâ	chiamata
chiemâmîntu	chiamamento
declamare	declamare
declamatoru	declamatore
declamatoriu	declamatorio
declamaţie	declamazione
esclamare	esclamare
esclamatoru	esclamatore
esclamativu	esclamativo
esclamaţie	esclamazione
proclamare prochiemare	proclamare
proclamaţie	proclama
proclamatoru	proclamatore

Chidere — Chiudere
Cludere

închidere	inchiudere (clu)
închisu	inchiuso
înclusâ	inclusa
deschidere	dischiudere
conchidere	conchiudere (clu)
conclusie	conchiusione (clu)
concludentu	concludente
conclusivu	conclusivo
înclusivu	inclusivo
conclusu	concluso

Chinare — Chinare
Clinare

clinâ	china
clinâmîntu	chinamento
clinâturâ	chinatura
clinatâ	chinata
acclinare	acchinare
declinare	declinare (chi) diclinare
declinaţie	declinazione
declinabilu	declinabile
declivâ	declive
declivitate	declività
închinare	inchinare
închinaţie	inchinazione
înclinare	inclinare
înclinabilu	inclinabile
înclinatu	inclinato
înclinaţie	inclinazione
schinierâ armâ spre apararea pulpeloru	schiniera

Dare — Dare
Donare

datâ	data
daterie	dateria
datariu	datario
dâtâtoru	datore
dativu	dativo
datu	dato
daru	grazia
darnicu	generoso, liberale
datoru	debitore
datorie	debito
donaţie danie	donazione
donatoru dânuitoru	donatore

donatoriu	donatorio
donativu	donativo
donaturâ	donatura
addaosu....	aggiunta
condonare (iertare)	condonare
condonatoru	condonatore
condonabilu	condonabile
condonaţie	condonazione
desdare (coborîre)	disdare
predare	predare
prêdâ	preda
prêdaciu	predace
prêdâmîntu	predamento
prêdâtoru	predatore
dedare	addarsi
sdatu	sdato
editoru	editore
ediţie	edizione
stradâ	srada
strâdare	stradare
strâdanie...	diligenza
trâdare	tradire

DORMIRE	DORMIRE
dormitoru	dormitore
dormitoriu	domitorio
dormiturâ	domitura
dormiţie	dormitione
dormitare	dormigliare
dormaciu	dormalfuoco
addormire	— addormentare (in)
addormitare...	addormentare...
addormitu	indormito
condormire	condormire (lat.
redormire	raddormentare
întredormire	sonnecchiare sonneforare

DUCERE	DUCERE
ducâ	duca
ducesâ	duchessa
ducatu	ducato
ducâtoru	duttore
ducêturâ	—
ducie	ducea
ducalu	ducale
adducere-oru	— adducitore
conducere	conducere
conducêtoru	conducitore conduttore
condutâ	condotto
conducevolu	conducevole
conducibilu	conducibile
conducêmîntu	conducimento
deducere (se)	dedurre (si)
dedusu	dedotto
deducţie	deduzione
întroducere (in)	introducere
întroducibilu	introducibile
întroducêmîntu	introducamento
întroducêtoru	introducitore
întroducţie	introduzione
producere	producere
productu	produtto
productivu	produttivo
producentu	producente
producêtoru (autoru)	producitore
productie	produzione

reducere	reducere (ri)
reducêmîntu	reducimento
reductivu	reduttivo
reductibilu	reduttibile
reducţie	reduzione
traducere	tradurre
traducêtoru	traducitore traduttore
traducţie	traduzione
educare	educare
educâtoru	educatore
educaţie	educazione

FACERE FARE
(facere, lat.)

facilu (de fâcutu)	facile
facilitate	facilità
facilitare	facilitare
difficilu	difficile
face-reu	facimale
fâcêmîntu	facimento
facinorosu (procletu)	facinoroso
fâcêtoru	facitore
facultate	facultà
facultosu	facultoso
facultativu	facaltativo
facendieru	faccendiere
façâ	faccia, facie
fâçatâ	facciata
fachinu (hamalu)	facchino
fachinerie	facchineria
faceţie	facezia
facibilu	facitojo
affacere	affare
confacere (se)	confarsi
confâcinçâ	confacenza
confacibilu	confacevole
desfacere	disfare
desfatâ	disfata
desfâcêtoru	disfacitore
prefacere	riparare
prefaçâ	prefazio
prefatu	prefato
refacere	rifare
refâcêtoru	rifacitore
refâcêturâ	rifacimento
strâfacere	strafare

şi tôte quele cu f i c a r e, cum: clarificare..., calcificare..., verificare..., etc.

FERIRE FERIRE
(subt alta însemnare)

conferire	conferire
conferînçâ	conferenza
conferentu	conferente
deferire	deferire
deferinçâ	deferenza
deferentu	deferente
differire	differire
differêmîntu	differimento
differentu	differente
differinçâ	differenza
differençialu	differenziale
differençiare	differenziare
înferire...	inferire...
preferire	preferire
preferinçâ	preferenza
preferibilu	preferibile

preferêmîntu	preferimento
proferire	proferire
referire	referire
referendaru	referendario
referêmîntu	referimento
sufferire	sofferire
sufferitoru	sofferitore
sufferinçâ	sofferenza
sufferibilu	sofferevole
sufferêmîntu	sofferimento
strâferire	traferire

FLARE

flatâ	flato
flatuosu	flatuoso
flatuositate	flatuosità
flautu	flauto . . . .
afflare	trovare
afflâtoru	trovatore
conflare	conflare (lat.)
gonfare	gonfiare
conflatu	conflato
conflâturâ	—
conflâtoru	conflator (lat.)
conflâtoriu	conflatorium (lat.
înflare	gonfiare
înflâturâ	inflazione
înflatu	infiato
proflare	proflare (lat.)
sufflare	soffiare
sufflâtoru	soffiatore
sufflâturâ	soffiatura
sufflâtoriu	—
suffletu	anima > ἄνεμος
resufflare	respirare
resuffletu	soffiamento
resufflâturâ	respirazione
resufflativu	respirativo
desînflare	sgonfiare

FRÊU	FRENO
frênare	frenare
frênaru	frenajo
frênâtoru	frenatore
frènelâ	frenella
frênelu (aça de-subt limbâ)	frenelo
affrênare (apune frêul,)	affrenare
înfrênare (a ţine înfrêu)	infrenare
înfrênâturâ	infrenamento
desfrêu	sfrenamento
desfrênare	disfrênare
renfrênare	raffrenare

LEGARE (legare, şi	LEGARE ligare lat:)
legâ	lega
legatoru	legatore
lagataru	legatario
legatu	legato
legâturâ	legatura
legâturiçâ	legatuzzo
legaţie	legazione
leganşâ	leganza
legâmîntu	legamento

lege	legge
legalu	legale
legalitate	legalità
legalizare	legalizzare
legalizaţie	legalizzazione
legislaţie	legislazione
legislatoru	legislatore
legislativu	legislativo
legislaturâ	legislatura
legistu	legista
legitimu	legittimo
legitimâ	legittima
legitimitate	legittimità
legitimare	legittimare
legitimamente	legittimamente
legitimaţie	legittimazione
lealu	leale
lealtate	lealtà
allegare	allegare
allegatoru	allegatore
allegâţie	allegazione
allegamîntu	allegamento
collegare	collegare
collegâ	collega
colleganҫâ	coleganza
collegâmîntu	collegamento
collegatu	collegato
collegaţie	colegazione
collegiu	collegio
collegiare	collegiare
collegialu	—
collegiatâ	collegiata
delegare	delegare
delegatu	delegato
delegaţie	delegazione
deslegare	dislegare (di)
deslegalu	dislegaale
desleanҫâ	disleanza
elegantu	elegante

deslegatu, desnodat, uşoru

eleganҫâ	eleganca
prelegare	prelegare (lat.)
prelegatu	—
relegare	relegare
religie	religione
religionaru	religionario
religiosu	religioso
religiositate	religiosità
nereligie....	irreligione
nelegiuire	delitto
nelegiuitu	exlex (lat.)

şi tôte quâte se terminâ în legiu; cum: privilegiu, sacrilegiu etc.

LEGERE — LEGERE (λέγειν)

lecţie	lezione
legendâ	leggenda
legendariu	leggendario
legiu	leggio
legie, legionu	legione
legionaru	legionario
allegere (διαλέγειν) *	eleggere
allegêtoru	elettore
allegibilu	eleggibile
allegibilitate	eleggibilità
allectivu	elettivo
allesu	eletto

* ἀπολέγειν.

allectoralu	elettorale
culegere (συλλέγειν) —	colleggere (lat.)
collectâ	colletta
collectivu	colletivo
collectoru	collettore
collectorie	collettoria
collecţie	collezione
collibetu	collibeto
prelegere	prelegere (lat.)
prelector	—
prelectu	—
relegere	rileggere
logica	logica
logicalu	logicale
logicu	logico
syllogismu	sillogismo (1)
prologu	prologo
prologare	prologare
prologistu	prologista
apologu	apologo
apologie	apologie
etc.	

şi tôte quele compuse din λόγος, que vine dela λέγω, λέγειν, λέγε-ν deric: lege-re.

Locu	Loco
locare	locare
lòcuire....	habitare....
locatoru	locatore
localu	locale
localitate	locatà
locandâ	locanda
locandieru	locandiere
locaţie	locazione
locuţu	luoghicciuolo
locuţie	locuzione
locotenentu	locotenente
locoteninçâ	locotenenza
lòcustâ	locusta
allocare	allocare
allocuţie	allocuzione
conlocare	collocare
conlocaţie	collocazione
conlocuţie	collocuzione
conlocâmînt	collocamento
elocuţie	elocuzione
deslocare	dislocare
deslocaţie	dislocazione dislogamento
relocare	rilogare
oblocu	—
oblocare	—
oblocuţie	—
oblocutoru	—
prelocare	—
prelocuţie	—
prelecţie	— (lat.)

Mitere	Mittere (lat.)
trimitere	inviare
trimisu	inviato
misie	missione
misionaru	misionario
amitere	amittere (lat.)

(1) συν = cun, de unde sylle-gismu = cullegismu.

amisie	amissio (lat.)
admitere	ammettere
committere	comittere (lat.)
commisu	commiso
commisie	commissione
commisionaru	comissionario
commisariu	comissario
commisurâ	cimmissura (lat.
demitere	demittere
demisu	dimesso
demisie	demissione
emitere	emittere (lat.)
emisie	emissione
emisariu	emissario
ommitere	ommettere
ommisie	omissione
premitere	praemittere (lat.
premisu	praemissus —
promitere	promettere
promisie	promissione
compromitere	compromettere
compromisu	compromesso
remitere	remitterere (lat.
remisie	remissione
remisibilu	remissibile
transmitere	transmettere
transmisie	transmissione
transmisibilu	transmissibile

Murire	Morire
muritoru	—
moribondu	miribondo
mortu	morto
môrte	morte
mortalu	mortale
mortalitate	mortatità
mortesce	mortamente
mortêciune	morticino
mortiferu	mortifero
mortificu	mortifico
mortificare	mortificare
mortificaţie	mortificazione
mortoriu	mortorio
mortaru	mortajo
mortalii (vesmintete de môrte)	mortalia (lat.)
mortuosu	mortuosus (lat.)
ammortare	ammortare
ammortamentu	ammortamento
ammorţire	ammortire
ammortizaţie	ammortizzazione
commurire	commorior (lat.)
desmorţire	—
smurire	smorire
smorţire (smolire)	smortire
smortu (smolitu)	smorto
smorturâ	smortore
ommorire	uccidere
ommoru	assassinio
premurire	premorire
premortu	premorto
remurire	—
remortu	rimorto
strâmorţire (leşinare)	stramortire
întremurire	tramortire

Mutare	Mutare
mutaţie	mutazione
mutâtoru	mutatore

mutâturâ	mutamento
mutabilu	mutabile
mutabilitate	mutabilità
mutâtoriu	mutatorium (lat.)
commutare	commutare
commutaţie	commutazione
commutabilu	commutabile
demutare	demutare (lat.)
demutaţie	demutatio —
promutare	promutare —
promut (prumut	promutum —
promutaţie	promutazione
remutare	rimutare
remutaţie	rimutazione
remutabilu	rimutevole
strâmutare	tramutare
stâmutaţie	tramutazione
strâmutabilu	

Nascere	Nascere
nâscâtoru	genitore
nascinçâ	nascenza
nâscêmîntu	nascimento
nascibilu	nascibilis (lat.)
nâscutu natu *	nato, natus (lat.)
natura	natura
naturalu	nanturale
naturare	naturare
naturalizare	naturalizzare
naturalizatu	naturalizzato
naturalitate	naturalità
naturaliu-ĭ	naturalia (lat.)

* Natu, plr: naţi + Romae = Romanaţi = nâscuţi la Roma.

natalu	natale
nataliţiĭ	natalitia (lat.)
nativu	nativo
nativitate	natività
naturalificare	naturalificare (lat.)
naţie	nazione
naţionalu	nazionale
naţionalitate	nazionalità
adnatu (nâscutu dupò testamentul' pârinţiloru)	adnatus (lat.)
cumnatu	cognato
cumnâţie	cognatione
connascere	connascere
connâscutu	connatus (lat.)
connaturalu	connaturale
connaturare	connaturare
connaţionalu	conationale
desnaturare	disnaturare
desnaturatu	disnaturato
desnaturalizatu	disnaturalizzato
înnascere	innascor (lat.)
înnâscutu	innato
obnatu	obnatus (lat.)
pronâscutu	pronatus (lat.)
renascere ...	renascere ...

Nôscere	Noscere
notu	notus (lat.)
notâ	nota
notabilu	notabile
notabilitate	notabilità
notaru	notaro

notare	notare
notârie	notarea, noteria
notariatu	notariato
notevolu	notevole
notificare	notificare
notificaţie	notificazione
notiţie	notizia
noţie	nozione
nobilu	nobile
nobilitate	nomilità
nobilime	— (nobilitame)
nobilire	annobilire
nobilitare	nobilitare
nobilismu (1)	—
nunţie	nunzia
nunţiu	nunzio
nunţiare	nunziare
nuntiatu	nunziato
nunţiaturâ	nunziatura
internunţiu	internunzio
nuntâ ...	noce ...
annotare	annotare
annotaţie	annotazione
annunţiare	annunziare
annunţiatoru	annunziatore
annunţiaturâ	annunziatura
annunţie	annunzio
cunôscere	conoscere
cunoscincâ	connoscenza
cunoscibilu	conoscibile
cunoscêtoru	conoscitore
cunoscêturâ	conoscitura
connubiu	connubio
connubialu	connubiale
connubilu	connubile
denotare	denotare
denotaţie	denotatione
denunţiare	denunziane
denunţie	denunzia
desnobilire	snobilire
desnobilitare	snobilitare
ignorare	ignorare
ignorantu	ignorante
ignorançâ	ignoranza
incognitu	incognito
prenotare	prenotare
prenoţie	prenozione
obnunţiare	obnuntiare (lat.
obnunţiaţie	obnuntiatio (lat.
prenunţiare	prenunziare
prenôscere	praenoscere (lat.
prenotatu	praenotatus (lat.
prenoţie	praenotio —
pronôscere	—
pronosticu	pronostico
pronosticare	pronosticare
pronosticatoru	ponosticatore
ponoscinçâ	pronosticanza
pronubu	pronubo
pronunţiare	pronunziare
pronunţie	pronunzia
pronunţiatoru	pronunziatore
renunţiare	renunziare
renunţie	renunzia
renunţiu	renuntius (lat.)
renobilire	rannobilire.
necunoscutu	ignoto, ignorato
necunoscinçâ	(inconisciuto)

(1) Nobilismul' este un barbarismu în limba latinâ.

PARARE	PARARE
appârare	apparare
(cu alta însemnare).	
comparare	comparare
comparativu	comparativo
comparabilu	comparabile
comparaţie	comparazione
preparare	preparare
preparaţie	preparazione
preparativu	preparativo
preparatoriu	preparatorio
reparare	reparare
reparaţie	reparazione
reparatoru	reparatore
reparabilu	reparabile
suppârare	supparare (lat.
(cu alta însemnare)	

PARERE	PARERE
apparere	apparire
apparentu	apparente
apparinçâ	apparenza
apparimentu	apparimento
appariţie	apparizione
compârere	comparire
comparinçâ	comparita
compârutu	comparso
despârere	disparire
desparinçâ	disparenza
desparebilu	disparevole
transparentu	transparente
transparinçâ	transparenza

PARTE	PARTE
parţialu	parziale
parţialitate	parzialità
pârtenire	parzialeggiare
pâticea-le	particella
particulâ	particola
particularu	particolare
particularitate	particolarità
particularizare	particolarizzare
paticularizaţie	particolarizza-zione
partisanu	partigiano
partiţie	patizione
pârţire	partire
pârţitoru	partitore
pârtâşire	parteggiare
participare	participare
participiu	participio
participançâ	paticipanza
partor	partor (lat.
partibilu	partibilis —
appartenere	appartenire
appartenincâ	appartenenza
appartamentu	appartamento
compârţire (se)	compartire (si)
compârtêşire	compartecipare
compartimentu	compartimento
compârţitoru	compartitore
depârtare (se)	departirsi
departamentu	dipartimento
depârtanca	dipartenza
departâ	dipartita
departe	indisparte
desparţire	dispartire

despârţire (se)	dispartirsi
despartitoru	dispatitore
împârţire	partire ....
repartire	ripartire
repartiţie	ripartigione
neînpârţibilu	imparlibile
nepârtenire	imparzialità
nepârtenitoru	imparziale

Pasu **Passo**

pasare	passare
pasatâ	passata
pasere	passera
pasabilu	passabile
pasagiu	passagio
pasegiu	passegio
pasegiare	passegiare
pasegieru	passegiero
pâşire	marciare
pasaportu	passaporto
pasatempu	passatempo
appâsare	appressare
appasire	appassire
compasu	compasso
compasare	compassare
depasare	oltrapassare
propasu	propassus (lat.
propâşire	—
repasare	ripassare
spasu	spasso
spasare	spassare
strâpasare	trapassare
strâpasu	trapassamento (trepas)
strâpasabilu	trapassabile

Pes, Pede (lat.) Piede

pedestru	pedester (lat
pedestrime	infanteria
pedicâ	pedica (lat.
împedicare	
pedâ (urma)	peda (lat.
pedalu (d'un picioru)	pedalis —
pedaneu	pedaneus —
pedariu (cavaleru)	pedarius —
pedâturâ (mêsura)	pedatura —
pedeplanâ	pedeplana —
pedulu	pedulis —
pedulâ (calçâminte)	pedulla —
pedestalu	piedestale

Perire **Perire**

pericolu	pericolo
pericolosu	pericoloso
pericolare	pericolare
perisabilu	perissable (fr.
coperire	coprire
coperiturâ	copritura
coperemîntu	coprimento
copertâ	coperta
coperchiu	coperichio
coperchielâ	coperchiella
coportinâ	copertina
descoperire	discoprire

Rugare ∽ **Rogare**

rugaciune	rogâtio (lat.
rugâtoru	rogator —
rugâtoriu	rogatorium —

arrogare	arrogare
arrogantu	arrogante
arrogançâ	arroganza
derogare	derogare
derogatoriu	derogatorio
derogabilu	derogabile
derogaţie	derogazione
prerogare	praerogare (lat.
prerogaţie	prerogazione
prerogativâ	prerogativa
prorogare	prorogare
prorogaţie	prorogazione
prorogativâ	prorogativa
interrogare	interrogare

Rîdere	Ridere
rîsu	riso
risibilu	risibile
risibilitate	risibilità
ridiculu	ridicolo
didiculosu	ridicoloso
derîdere	deridere
derisie	derisione
derîḑêtoru	deriditore
derisibilu	derisibile

Plere	Plere (lat.
plinu	pieno
plinêtate	pienitadine
plineçâ	pienezza
pleniluniu	plenilunio
plenipotentu	plenipotenziare
plenipotinçâ	plenipotenza
plenariu	plenario
plinire	
complinire	compiere
complinêturâ	compimento
complimentu	complimento
complimentare	complimentare
complimentosu	complimentoso
deplinire	
înplinire	
îndeplinire	remplir (fr.)
replinire	
înplere (umplere)	impiere

Portu	Porto
purtare	portare
purtâtoru	portatore
putâturâ	portatura
purtabilu	portabile
pôrtâ	porta
portiçâ	portella
portafoliu	portafogli
portatinâ	portatina
portatâ	portata
purtatilu	portatile
appurtare...	apportare...
comportu	comporto
compurtare (se)	comportaresi
compurtabilu	comportabile
deportaţie	deportazione
espurtare	esportare
esportaţie	esportazione
espurtabilu	esportabile
împurtare	importare
importaţie	importazione

importantu	importante
importançâ	importanza
importunare	importunare
importunu	importuno
importunitate	importunità
rapportu	rapportamento
rappurtare	rapportare
rappurtâtoru	rapportatore
rapportaţie	rapportazione
repurtare	riportare
transportu	transporto
transpurtare	trausportare

PRINDERE	PRENDERE
prinḑêntoru	prenditore
apprindere	apprendere
coprindere	comprendere (lat.
deprindere	avvezzere
desprindere	—
reprindere	riprendere
surprindere	sorprendere
întreprindere	intraprendere

PUMNU	PUGNO
pumnâ	pugna
pumnare	pugnare
pumnâtoru	pugnatore
pumnaciu	pugnace
punatoriu	pugnatorius (lat.
impunare	impugnare
impumnâturâ	impugnatura
impumnaţie	impugnazione
impumnabilu	impugnabile
propumuare	propugnare
propumnaţie	propugnazione
repumnare	repugnare (ri)
repumnançâ	repugnanza
repumnaţie	repugnazione

PUNERE	PONERE
punêtoru	ponitore
punêturâ	ponimento
pusu	posto
appusu	ponente
appuselu	ponentello
positie	posizione
positivu	positivo
positurâ	positurâ
postâ	posta
postilionu	postiglionene
appunere	tramontare
compunere	componere
compunêtoru	componitore
compunechiare	componicchiare
compunêmîntu	componimento
compositu	composito
compositie	composizione
compositoru	compositore
compostâ	composta
depunere	deporre
depunentu	deponènto
depunêmîntu	deponimento
depositu	deposito
depositare	depositare
depositariu	depositario
depositerie	depositeriâ

espunere	esporre
espositoru	epositore
espusu	esposto
esposiţie	esposizione
spunere	sporre
spunêtoru	sponitore
dispunere	disporre
disposiţie	disposizione
împunere	imporre
imponentu	imponente
împunêtoru	imponitore
împunêmentu	imponimento
împosiţie	imposizione
oppunere	opporre
oppositoru	oppositore
oppositu	opposito
opposiţie	opposizione
prepunere	preporre
prepusu	preposto

(cu altâ însemnare)

preposiţie	preposizione
propunere	proponere
propunêmîntu	proponimento
propositu	proposito
proposiţie	proposizione
propositura	propositura
repunere	riporre

(cu alta însemnare)

repusu	riposto
reposare	riposare
reposatu	riposato
repositoriu	ripositorio
repausu	riposo
repostâ	riposta
suppunere	supporre
suppusu	supposto
supposiţie	supposizione
supponibilu	supponibile
suppositivu	suppositivo
transpunere	transporre
transposiţie	transposizione

Semnu	Segno
semnuţu	segnuzzo
semnare	segnare
semnâtoru	segnatore
semnâturâ	segnatura
semnariu	signarius (lat.
semnaţie	signaţio —
semnâtoriu	signatorius —
semnalu	segnale
semnâlare	segnalare
semniferu (stegaru)	signifero
semnificare	significare
semnificançâ	significanza
semnificaţie	significazione
semnificativu	significativo
assemnare	assegnare
assemnaţie	assegnazione
assemnabilu	assegnabile
assemnâturâ	assegnamento
consemnâ	consegna
consemnare	consegnare (si)
consemnatoriu	consegnatorio
consemnaţie	consegnazione
desemnu	disegno
desemnare	disegnare
desemnâtoru	disegnatore

desemnâturâ	disegnatura
desemnetu	disegnetto
însemnâ	insegna
resignare	risegnare
resignaţie	risegnazione

Simtire	Sentire
simţu	senso
simţitate	sensatezza
simtiment	sentimento
simtimentalu	sentimentale
simtimentalismu	—
simţiciune	sensazione
simţibilu	sensibile
simţibilitate	sensibilità
simţitivu	sensitivo
simţualu	sensuale
simţualitate	sensualità
simţitoru	sentitore
simţitoriu	sensorium
simţitâ	sentita
sentinçâ	sentenza
sentenţiare	santenziare
sentenţiosu	sentenzioso
sentinu	sentinus (lat.
simţiferu	sensifer —
simţificare	sentificare —
consimţire	consentire
consimtimentu	consentimento
consentaneu	consentaneo
presimţire	presentire
presimtimentu	presentimento
resimţire	risentire
rèssimţire	—
rêssimtimentu	rissentimento
strâsimţire	trasentire

Scriere	Scrivere
scriitoru	scrittore
sciitoriu	scritojo
scripturâ	scrittura
scripturalu	scritturale
scribu	scribe
conscriere	conscrivere
conscrisu	conscritto
descriere	descrivere
descriptivu	descrittivo
descripţie	descrizzione
descriptibilu	descrivibile
înscriere	inscrivere
înscripţie	inscrizione
prescriere	prescivere
prescriptu	prescritto
prescripţie	prescrizione
proscriere	proscrivere
proscrisu	proscritto
proscripţie	proscrizione
rescriere	riscrivere
rescriptu	riscritto
rescripţie	riscrizione

Stare	Stare
stançâ	stanza
stantu	stante
stabilu	stabile
stabilire	stabilire
stabilimentu	stabilimento

stabilitate	stabilità
staulu	stallo
staulonu	stallone
staliu	stallio
stâruire	persistare
statornicu	constante
statornicie	costanza
statu	stato
staţie	stazione
staticâ	statica
staticu	statico
statistu	statista
statisticu	statistico
statisticâ	statistica
statuâ	statua
statuaru	statuario
statuarie	statuaria
statuire	statuire
staturâ	statura
statutu	statuto
constare (cu)	constare
constançâ	constanza
constituire	cestituire
constituţie	constituzione
constitutivu	constitutivo
constituentu	constituente
costare	costare
distare	distare
distançâ	distanza
înstare	instare
înstançâ	instanza
înstantu	instante
restare	restare (ri)
restaurare	ristorare
restauratoru	ristoratore

Templu **Templo**

templum (lat.)

têmplaru	tempiario
templieru	tempiere
tèmple	tempia
contêmplare	contemplare
contêmplâtor	contemplatore
contêmplâturâ	contemplamento
contêmplatu	contemplato
contêmplaţie	contemplazione
contêmplativu	contemplativo
comtêmplativâ	contemplativa
contêmplabilu	csntemplabile
întêmplare...	avvenire, accadere

intemplestus (lat.)

Timpu **Tempo**

timporalu	temporale
timporalitate	temporalità
timporaneu	temporaneo
temperare	temperare
temperamentu	temperamento
temperantu	temperante
temperançâ	temperanza
temperatu	temperato
temperaţie	temperazione
temperatcru	temperatore
temperaturâ	temperatura
temperativu	temperativo
têmpestâ	tempesta
tempestosu	tempestoso
astêmperare	attêmperare

contêmperare	contemperare
contemperament	contempera-mento
contemperaţie	contemperazione
contimporan	contemporaneo
destêmpêrare	distemperare
destêmperançâ	distemperanza
destemperamentu	distempera-mento
estimporan	estemporaneo
estimporalu	estemporale
nestêmpêratu	intemperante
nestêmpêrançâ	intemperanza
restêmperare	ritemperare
rêstêmpire	tempesta
stêmpêrare	stemperare
sêtmpêratu	stemperato
stêmpêrançâ	stemperanza
stêmperamentu	stemperamento

Tindere — Tendere

tindâ	tenda
tendinçâ	tendenza
tindetâ	tendetta
tendinu	tendine
tendinosu	tendinoso
attindere	attendere
attindentu	attendente
attentivu	attentivo
attenţie	attenzione
attentatu	attentato
attentoriu	attentorio
contindere	contendere
contindentu	contendente
contendinçâ	contendenza
contindêtoru	contenditore
destindere	distendere
destindêturâ	distenditura
destinsu	distenso
destinsie	distensione
estindere	estendere
estinsu	estenso
estinsie	estensione
întindere...	intendere (lat.
pretindere	pretendere
pretindentu	pretendente
pretendinçâ	pretendenza
pretinsu	—
pretinsie	pretensione
protindere	protendere
retindere	ritendere
stindard	stendardo
stindardieru	stendardiere
stindalu	stendale

Tribbuire — Tribuere (lat. > tribus

tribunu	tribuno
tribunâ	tribuna
tribunalu	tribunale
tribunatu	tribunato
tribunescu	tribunesco
tributu	tributo
tributaru	tribario
attribuire	attribuire
attribuitu	attributo
attribuţie	(attribuzione)
contribuire	contribuire

contribuentu	contribuente
contribuitoru	contribuitore
contributu	contributo
contribuţie	contribuzione
contribulu	contribulis (lat.
destribuire	distribuire
destribuitoru	distribuitore
destribuţie	distribuzione
destributivu	distributivo
întribuire	intribuere (lat.
retribuire	retribuire
retribuţie	retribuzione

Trunchiu	Tronco
trunchiuleţu	tronconcello
trunchiare	troncare
trunchiatoru	troncatore
trunchiatu	troncato
trunchiaturâ	troncamento
trunculi	trunculi (lat.
trunculatu	truculatus —
destrunchiare...	distruncare (lat.
obtrunchiare	obtruncare —
pretrunchiare	praetruncare —

Turnare	Tornare (lat. ire
turnu	torno
turneare	torneare
turneu	torneo
turneamîntu	torneamento
turnaru	torniajo
atturniare	attorniare
atturneatu	attorneato
atturniament	attorniamento
conturnu	contorno
conturnare	contornare
deturnu	detour (fr.)
deturnare	distornare
înturnare	tornare
înturniare	intorneare
returnare	ritornare
returnatâ	ritornata
returnelu	ritornello
resturnare	sconvolgere
sturnare	stornare

Unu	Uno
unime	
unitate	unità
unicu	unico
uniu	unius (lat.
uniaţie	—
unire	unire
unitu	unito
unitivu	unitivo
unitoru	unitore
uniturâ	unimento
unanimu	unanime
unanimitate	unanimità
unicornu	unicorno
uniformu	uniforme
uniformâ	uniforma
uniformitate	uniformità
unigeno	unigeno
unicoloru	unicolorus (lat.
unicultoru	unicultor —
unijugu	unijugus —
unimanu	unimanus —
unimodu	unimodus —
uniolâ (o earbâ)	uniola —
univers	universo

universitate	università
universalu	universale
universalitate	universalità
universalizare	universalizzare
univirâ	univira (lat.
inıviratu	univiratus —
uniocula	unioculus —
univocu	univocus —
adunare	adunare
adunâmîntu	adunamento
adunâtoru	adunatore
adunâturâ	—
adunançâ	adunanza
adunatâ	adunata
adunaţie	adunazione
adunabilu	—
desunire	disunire
desunie	disunione
întrunire	unificare
reunire	riunire
reunimentu	riunimento
reunie	reunione
VEDERE	VEDERE
vêḑu	vista
vedutâ	veduta
vêḑêtoru	veditore
vêḑêtoriu	(veditorio)
vedetâ	vedeta
viḑibilu	visibile
viḑibilitate	visibilità
viḑitâ	visita
viḑitare	visitare
viḑitatoru	visitatore
viḑitaţie	visitazione
viḑierâ	visiera
visu - -	visum (lat.
visie	visione
visionariu	visionario
visualu	visuale
visualitate	visualitas (lat.
vedenie	visione
veghiere	vegghiare
învedere	invidere (lat.
invidie	invidia
învêḑêtoru	invidiaore
invidiosu	invidioso
invidu	invido
invidiabilu	invidiabile
invidiare	invidiare
prevedere	prevedere
prevedinçâ	prevedenza
prevêḑêmêntu	prevedimento
prevêḑutu	previsto
previsie	previsione
revedere	rivedere
revêḑêmîntu	rivedimento
reviḑor	riveditore
reviḑitare	revisitare
reviḑitâ	rivisita
revistâ	rivista
revisie	revisione
provedere	prowedere
provêḑêmîntu	prowedimento
provêḑêtoru	proweditore
provêḑêtorie	proweditoria
provedinçâ	prowidenza
provedentu	prowidente
providu	prowido
proviḑu	proviso
proviḑare	prowisare

proviḑâtoru	prowisatore
proviḑie	prowisione
proviḑionare	prowisionare
proviḑoru	prowisore
strâvedere	stravedere
intrevedere	travedere
privedere (se)	
privire	guardare
preveghiere	sopraveggbiare
VENIRE	VENIRE
viitoru	(venitore)
véniturâ	ventura, venimento
viitorime	posterita
venie	venia
venialu	veniale
venitu (1)	venuto
vintu	vento
vintulâ	ventola
vîntosu	ventoso
vintositate	ventosità
vînturare	ventilare (lat.
vînturaţie	ventulatio —
vinturaticu	
vinturâtoru	venturiere
vinturosu ∽	venturoso
vintrâ	ventra
vintratâ	ventrata
vintralu	ventralis (lat.
ventriculaţie	ventriculatio —
ventriculosu	ventriculosus —
ventrificaţie	ventrificatio —
ventriflau	ventriflaus —

ventriloquu	ventriloquus —
ventusâ	ventosa
ventusare	ventosare
ventigenu	ventigenus
awenire	awenire
aweniamentu	aweniamento
aweneticu veneticu	awenticcio
awîntare	awentare
awîntu	awentamento (elan fr.)
awenitûrâ avvênturâ	awentura
awînturieru	awenturiere
awînturosu	awenturoso
awînturatu	awenturato
awîntaiu	ventaglio
awîntatu	awentato
cuvenire	convenire
cuviinçâ	convenienza
covenibilu	convenevole
cuviosu ∽	conveniente
cuvîntu	parola (verbum, ratio lat.)
cuvîntare ∽	parlare
convenţie	convenzione
convenţionalu	convenzionale
convenţionare	convenzionare
invenţie	invenzione
inventare	inventare
inventariu	inventario
inventâtoru	inventatore
inventivu	inventivo
inventivâ	inventiva
devenire	divenire

(1) Venitu, lepedând pe i, remâne ventu, scimbânduse e, in i, vintu = vintu.

desvenire	disvenire
evenimentu	evenimento
obvenire	obvenire (lat.
prevenire	prevenire
prevenitu	prevenuto
prevenţie	prevenzione
preventori	preventores (lat.
provenire	provenire
provenincâ	provenienza
provenitu	provento
revenire	revenire (lat.
revenitu	revenu (fr.
suwenire (îsi)	sowenirsi
suweninçâ	—
subvenţie	subvenzione
svîntare	sventare
rêsvîniturâ	sventura
resvînturatu	sventurato
supravenire	sopravenire
supraventurâ	sopravenuta
svenire	svenire
svenitură	
sventurâ	sventura
Vêrsare	**Versare**
versabilu	versabilis (lat.
versabilitate	versabilità
vêrsâtura	versamento
versurâ	versura (lat.
versatilu	versatile
versatilıtate	vrsatilità
vêrsatu	versato
versaţie	versatio (lat.
versu	verso
versetu	versetto
versie	versione

versificare	versificare
versificatoru	versificatore
versificaţie	versificazione
versicolonu	versicolonus (lat.
versiformu	versiformis —
versipelu	versipelle
adversâ	adversa (lat.
adversie	adversio —
adversarie	awersaria
adversariu	awersario
adversativu	awersativo
adversaţie	awersazione
adversitate	awersità
conversare	conversare
conversâ	conversa
conversabilu	conversabile
conversativu	conversativo
conversaţie	conversazione
conversevolu	conversevole
conversu	converso
conversie	conversione
diversare	diversare
diversificare	diversificare
diversu	diverso
diversie	diversione
diversoriu	diversorio
diversitate	diversità
inversie	inversione
inversurâ	inversura (lat.
revêrsare	riversare
reversabilu	riversibile
reversu	riverso
sawersare	subversare (lat.
sawersie	sowersione

SONETTO

d'Ippolito Pindemonte

Sul Sepolcro del Petarca in Arquà.

Quando rimbomberà l'ultima tromba,
Che i più chiusi sepolcri investe e sferra,
E ciascun volerà corvo o colomba
Nella gran valle a eterna pace o guera;

Primi udranno quel suon che andrà sotterra
E primi sbalzeran fuor della tomba,
I sacri Vati che più lieve terra
Copre, e a cui men d'umano i piedi impiomba.

Ma tu, tu sorgi della vinta pietra
Primo tra i primi in luminoso ammanto
Volando al ciel con la pudica cetra;

E nel bel Coro, che circonda il santo
Giudice sommo della valle all'etra,
Di tutti più divin suona il tuo canto.

(Traducţie literalâ)

Quând va resbumba ultima trumbâ
Quare quele maĭ închise morminte înveste şi desferrâ
Si fie-quare sburava, şi corbu şi columba
In valea quea mare la vecinica pace au durere,

Primi audi-vor quel sutterranu resunetu.
Si primi salta-vor afara din grôpa
Sacri Poeţi que prea uşôrâ ţêrinâĭ
Copere, şi quârор puţin d'uman picierele împlumbâ.

Ma tu, tu te avvînţi din invinsa peatrâ
Primu între primi în luminôsa mantâ
Sburandu catre ceru cu pudica ta ceatrâ

Si 'n frumosul coru que congiurâ pe sântul
Judeçu, vîrful valei catre aeru,
Din tôte mai divin suna-va al teu cântu.

LAMENTO AMOROSO
Anacreontica del Vittorelli.

(Traducţie liberâ)

Vedi che bianca luna,	Veḑi, dragâ qu'albâ lunâ,
Vedi che notte azzura!	Veḑi que nôpte seninâ,
Un aura non sosurra,	O aurâ nu suspinâ,
Non tremola uno stel.	Nu tremulâ o stea.
L'usignoletto solo	Privigâtorul singuru
Va dalla siepe all'orno	Ici sbôrâ, ici se pune,
E sospirando in torno	Suspinâ, doru'şi spune
Chiama la sua fedel.	Işi chiamâ sôça sa:
Elle, che il sente appena	Dar ea tôta îl simte
Già vien di fronda in fronda	Sburându din frunḑâ 'n frunḑâ,
E par che gli risponda:	Si par' qu'o sĕ respunḑâ:
Non piangere; son qui	Nu plânge sûnt a ta.
Che dolci affetti Irene!	Que dulci simţiri Ireno?
Che gemiti son questi:	Que gemete de pace?
Ah! mai tu non sapesti	Dar vai! Irena tace!
Rispondermi cosi!	Respunde'mi draga mea.

VISUL

(fragmentu)

O altrâ aurorâ în suffletu'mĭ lucesce,
Radâ necunoscutâ de alte lumi diorî;
Ochiĭ mi se deschide şi 'n ochiĭ meĭ zîmbesce
Dioa dilelor nôstre, veciĭ netrecâtori.

Veacurile, viaça 'mĭ ca nopţi se stecurarò,
Si 'ncovoiatu pe grôpâ'mĭ, o vêdu quê s'a deschis,
Si'mi face locu printr'ênsa sê trecu peste hotarê:
E pôrta Vecĭniciei, şi mê desteptu din vis.

Fruntea'mĭ albitâ tôta câtre pâmîntu se lasâ,
Braçele'mĭ redemate toiagul meu appasâ
Iar suffletu'mĭ se 'ntôrnâ şi catâ înapoi.

O dile!... au que nume voê vi se cuvine? —
Dar.. aţi trecut.... que trece mai mult el nu mai vine.
Era mai dinainte se ve întreb pe voi.

I. E.

---

il Sogno

(inversione litterale)

Un' altra aurora in alma mica luce;
Radio innoto di altri mondi alba;
Mi s'apron gli occhj, e ai miei occhj sorride
Il di dei nostri giorni, i secoli eterni.

I secoli, la mia vita al par delle notti scorrero.
Piegato sulla mia tomba, aperta già la vego,
E mi fa loco trapassar al di là dei confini
Del' Eternità è la porta.... ed eccomi d'al sogno destato.

Tutto bianco il mio fronte, inclinasi ver la terra
Appogiate le mie braccia, il mio bacolo appesano;
Ma l'animo mio velgesi e guarda in dietro.

O giorni! o qual nome a voi si deve?
Ma... già passate siete... e quel que passa non è più.
Era già ben d'avanti l'interrogar avoi.

Sfîrchitul pârtei I.